

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YÖNETİCİ
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf ÖZDEMİR
1410120112

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Eğitim Yönetimi ve Planlaması
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Özge HACİFAZLIOĞLU

HAZİRAN 2018

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YÖNETİCİ
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf ÖZDEMİR
1410120112

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Hasan Şimşek
Prof. Dr. Özge Hacifazlıoğlu
Dr. Öğretim Üyesi Faruk Levent

HAZİRAN 2018

ÖNSÖZ

Okullar, toplumsal alan içerisinde açık sisteme sahip olan yapılardır. Eğitim sistemlerinin belirleyicisi olan okullar, hem yönetsel kararları almada hem de alınan kararları eyleme dönüştürmede büyük bir öneme sahiptir. Görevi sadece eğitim ve öğretimi gerçekleştirmek olmayan okul, aynı zamanda bulunduğu çevrenin, velinin ve okulda yer alan öğretmenin, öğrencinin, yardımcı personelin istek ve beklentilerini de karşılamaktadır. Okul aile birlikleri okul yapısının önemli bileşenleri arasındadır. Okul aile birliği gibi bir işbirliğinin okullarda olması şeffaflık ve denetimin açıklığı ve çoklu katılım söylemlerini gündeme getirir. Yönetime katılan veliler aynı zamanda eğitim maliyetini de paylaşırlar.

Bu çalışma ortaokullarda görev yapan yöneticilerin okul aile işbirliğini geliştirmeye yönelik görüşlerini içermektedir. Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, çalışmanın amacı ve önemi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde kavramsal ve kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması konularında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde, bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Beşinci bölümde, araştırma bulgularının değerlendirilmesine yer verilmiştir. Tartışma ve sonuç bölümünde kuramsal veriler ile araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Ayrıca tartışma bölümünde okul yöneticilerine ve araştırmacılara yönelik önerileri yer verilmiştir.

Araştırmanın planlanmasında yaşanan her meşakkatte ve araştırmanın her aşamasında içten anlayış, sabır, ilgi ve desteğini esirgemeyen çok kıymetli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Özge Hacıfazlıoğlu'na, çok değerli bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Sayın Prof. Dr. Hasan Şimşek'e, Yüksek Lisans eğitimim boyunca içtenlikle katkılarını esirgemeyen tüm akademisyen ve araştırma görevlilerine, araştırmama en zorlu süreçlerde katılan tüm okul yöneticilerine, beni hayat boyu öğrenmeye istekli kılan bu günlere gelmeme katkıda bulunan tüm eğitim üyeleri ve öğretmenlerime, ailem ve başta Özlem Kayabaşı olmak üzere desteğini esirgemeyen değerli dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLO LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problemin Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	4
1.2.1. Alt Problemler.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Okul	6
2.2. Aile	7
2.3. Okul – Aile - Çevre İlişkileri.....	9
2.4. Okul Aile Birlikleri	12
2.4.1. Okul Aile Birliklerinin Yapısı ve İşleyişi	14
2.4.1.1. Okul Aile Birliklerinin Üyeleri ve Çalışma Kurulları.....	14
2.4.1.2. Genel Kurul Toplantısı ve Görevleri.....	14
2.4.1.3. Yönetim Kurulu ve Görevleri	16
2.4.1.4. Denetleme Kurulu ve Görevleri	18
2.4.1.5. Okul Müdürünün Sorumluluğu	18
2.4.2. Okul Aile Birliklerinin Okulun İşleyişine Katkısı	19
2.4.2.1. İletişim Boyutunda Katkısı	19
2.4.2.2. Sosyal İçerik Yönünde Etkileri	20
2.4.2.3. Eğitime Destekleri.....	20
2.4.2.4. Ekonomik Katkıları	21

2.5. Okul-Aile İşbirliği ve Önemi	22
2.6. Aile Katılım Çalışmalarının Etkileri	23
2.6.1. Çocuklar Üzerindeki Etkileri	23
2.6.2. Ebeveynler Üzerindeki Etkileri	24
2.6.3. Öğretmen ve Okul Üzerindeki Etkileri	25
2.7. Ailelerin İşbirliğini Engelleyen Unsurlar	26
BÖLÜM III.....	28
YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Katılımcılar.....	29
3.3. Verilerin Toplanması.....	30
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	30
BÖLÜM IV	32
BULGULAR ve YORUMLAR	32
4.1. Okul Yöneticilerinin OAB'nin Finansal İşlevleri Görüşlerine İlişkin Bulgular	32
4.1.1. Okul-Aile Birliği Finans Sağlama Çabaları.....	33
4.1.2. Okul-Aile Birliği Finansman Sorunları	35
4.2. Okul Yöneticilerinin OAB-Çevre İlişkileri Görüşlerine İlişkin Bulgular	38
4.2.1. Dış Çevrenin Okul Aile Birliğine Katkıları ve Beklentiler	38
4.2.2. OAB-Çevre İlişkilerinde Yaşanan Problemler	40
4.3. Okul Yöneticilerinin OAB Yapısı ve İşleyişi Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	42
4.3.1. OAB Yapısı ve İşleyişi ile İlgili Sorunlar.....	42
4.3.2. OAB Yapısı ve İşleyişi ile İlgili Model Önerileri.....	44
BÖLÜM V.....	48
SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	48
5.1. Sonuçlar.....	48
5.2. Tartışma.....	49
5.2.1. Okul Yöneticilerinin OAB'nin Finansal İşlevlerine İlişkin Görüşleri.....	49
5.2.2. Okul Yöneticilerinin OAB-Çevre İlişkilerine Yönelik Görüşleri.....	52

5.2.3. Okul Yöneticilerinin OAB Yapısı ve İşleyişine Yönelik Görüşleri	54
5.3. Öneriler.....	56
5.3.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler.....	56
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	56
KAYNAKÇA	58
EKLER.....	64
EK-1 Görüşme Formu	64
EK-2 Görüşme Kayıt Örneği.....	65
Ek-3 Kodlama ve Tema Analizi Örneği.....	69
Ek-4 İzin Belgesi	72

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcı Okulların Durumları ve Okul Müdürlerine İlişkin Veriler.....	29
Tablo 2. Örnek Veri Analizi Tablosu	31
Tablo 3. Problemler ve Temalar.....	32

Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Programı : Eğitim Yönetimi ve Planlaması
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Özge Hacıfazlıoğlu
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2018

OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ

ÖZET

Okul, görevi sadece eğitim ve öğretimi gerçekleştirmek olmayan aynı zamanda bulunduğu çevrenin, velinin ve okulda yer alan öğretmenin, öğrencinin, yardımcı personelin istek ve beklentilerini de karşılayabilen bir yapıdır. Okul Aile Birlikleri (OAB) okul yapısının önemli bileşenleri arasındadır. Bu yapılar hem eğitim kalitesinin artırılması hem de finans kaynağı olması açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı eğitimin en önemli yapı taşı bir olan okullarımızın önemli mekanizmalarından biri olan okul aile birliklerinin etkililiğini yöneticiler gözünden ele almaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, okul-aile birliği işbirliği sürecinde yaşanan sorunların üstesinden gelmeye yönelik okul yöneticilerine özgün bakış açıları sunmakla beraber, bu konuda ileride yapılacak araştırmalara ışık tutması açısından da önemlidir.

Araştırmada nitel yöntem kullanılmış, olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak okul yöneticilerinin okul aile birliği hakkındaki görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile çalışılmıştır. Görüşmeler ile kayıt altına alınan veriler, alt temalar ve temalar belirlenerek betimleme ve yorumlama çalışmalarına geçilmiştir.

Görüşmeler sonucunda üç tema ortaya çıkmıştır: “Okul yöneticilerinin OAB’nin finansal işlevlerine ilişkin görüşleri; okul yöneticilerinin OAB-çevre ilişkilerine yönelik görüşleri ve okul yöneticilerinin OAB yapısı ve işleyişi hakkındaki görüşleri”.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri genel olarak okul aile birliklerinin finans sağlama yararları üzerinde durmuştur. Eğitim giderlerinin devlet ya da yerel yönetimler tarafından sağlanması gerektiği üzerinde çoğunluk görüşünü sağlayan yöneticiler, bu sayede okul aile birliği yapılarının daha çok eğitim faaliyetleri üzerinde yoğunlaşabileceğini düşünmektedir. Okul yöneticileri, okul-evre ilişkisinde evre katkısının son derece düşük olduğunu dile getirmiştir. Okul aile birliği yönetim kurulu yapısının yeniden şekillendirilmesi ve pro-aktif veli katılımının sağlanmasına yönelik görüşler aktarılmıştır. Araştırmaya katılan okul yöneticileri tarafından “Profesyonel Okul Aile İşbirliği Modelinin” oluşturulmasına yönelik öneriler de sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: okul yöneticisi, okul aile birliği, eğitim, ortaokul

Institution : Institute of Social Sciences
Department : Educational Sciences
Program : Educational Administration and Planning
Supervisor : Özge Hacifazlıoğlu PhD
Thesis Type and Date : Post Graduate – June 2018

SCHOOL ADMINISTRATORS' VIEWS ON DEVELOPING SCHOOL PARENT ASSOCIATION

ABSTRACT

A school is not just an institution whose duty is not only to educate but also to meet the requests of its environment, parents and the teachers, students and the personnel. School-parent association is one of the most important parts of the schools, which serve as means for both improving the quality of the education and a source of finance. The purpose of this study is to investigate the effectiveness of school- parent associations, which are one of the most significant components of our schools based on the views of school administrators. Findings of the study could give unique perspectives for schools administrators in ways of overcoming the challenges encountered during school-parent association activities as well as providing insights for further studies.

Qualitative methods were employed for data collection and the opinions of the administrators were studied with semi-structured interviews by using phenomenology. Recorded interviews were transcribed and data were analyzed. Subthemes and themes were determined and interpreted.

Following three themes were determined in the study: "School administrators' opinions on the financial functions of school-parent association; school administrators' opinions on school-parent association and relations with stakeholders and school administrators' opinions on the structure and functioning of school-parent association".

School administrators, who participated in the research generally placed emphasis on funding benefits of school-parent association. Administrators underlined the importance of government or local administrations' support in covering the costs of education. In this way, they believe that parent-teacher association can concentrate more on education-related activities. School administrators also stated that the contributions of stakeholders our in school are very low. The restructuring of the school-parent association in which parent is allowed to take more proactive roles was proposed by the administrators. As well "Professional School-Parent Association Model" was proposed by most of the administrators, who participated in this study.

Keywords: school administrator, school-parent association, education, middle school

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacı, problem, alt problemler, araştırmanın önemi ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problemin Durumu

Okullar, toplumsal alan içerisinde açık sisteme sahip olan yapılardır. Başaran'a (2000) göre okul, eğitimin temel sistemini oluşturan genel bir kavram ve eğitim örgütündeki halkla karşı karşıya gelinen kapıdır. Özmen ve Kolay'ın (2004) yaptığı tanıma göre ise okul; girdisi ve çıktısı insan olan sosyal bir örgüttür. Çevreden alınan girdi, elde edilen eğitimler sonucu tekrar çevreye döner. Yani okul, çevreden girdi olarak alınan öğretmen, yönetici vb. insan kaynağı, parasal ve fiziksel kaynaklarla yine girdi olarak alınan öğrencilerini belli bir zaman içinde yetiştirir ve işleyerek, yeni bilgi ve yetkinliklerle donatılmış bir durumda dış çevreye çıktı olarak sunar. Bu durum okulların açık bir sisteme sahip olmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle okul ve toplumu bir arada düşünmek ve bu doğrultuda ele almak doğru bir yaklaşım olacaktır.

Okul aile birlikleri, Türk Eğitim Sistemi açısından nispeten eski bir uygulama olmasına rağmen Mayıs 2005'te çıkartılan yönetmelik ile farklı bir misyona ulaşmıştır. Türkiye ve dünyada gelişen hizmet sektörü ile birlikte eğitimde ve sağlıkta özelleştirme hızlanmıştır. Eğitim sektöründe yaşanan bu hızlı özelleştirme ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı okulların temelde finansman ihtiyacının çevre yolu ile karşılanabilmesinin pratiğini oluşturacak bir yapı olarak okul-aile birliklerine misyon yüklemiştir.

Bazı çevreler, okul-aile birliklerinin özelleştirmenin birer yansıması olduğunu düşüncülerinden dolayı okul aile birliklerine karşıt bir tutum sergilemiştir. Bununla birlikte okul-aile birlikleri okulların en büyük sorunu olan finansman bulma konusunda, okulların kendi kaynaklarını kullanarak eğitimi geliştirici bir öge olarak görülmektedir. Önemli olan okul-aile birliklerinin görevlerini nasıl ve ne kadar gerçekleştirebildiğidir. Okul-aile birlikleri; müdür, müdür yardımcısı, öğretmenler

kurulunda seçilen bir öğretmen ve seçimle belirlenen dört öğrenci velisi olmak üzere toplam yedi kişiden oluşan bir örgüttür. Bu örgüt temelde okula hizmet etme ve okulun finansman sorununu çözmeyi amaçlayan bir yapıdadır. Okul-aile birliğinin başarısı örgüt içerisinde yer alan yöneticilerin niteliği, çalışılan okulun imkânları ve veli desteği ile doğrudan ilişkilidir.

Okul aile birlikleri değişen süreç ile birlikte eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesinde daha etkin bir rol üstlenmiştir. Öğrenci velilerinin okullardaki etkinliklere katılımı etkili bir eğitimin önünü açacaktır. Ayrıca velilerin, öğrencinin okul dışındaki gelişimleriyle daha bilinçli ve kontrollü ilgilenmeleri sağlanabilecektir.

Dünyada eğitime kaynak sağlanmasında, eğitim gelirlerinin vergiler yolu ile kamu bütçesinden sağlanması anlayışı, eğitimde parasal kaynakların öğrenci ve ailelerden sağlanması anlayışı ve bu iki anlayışa zıt olarak eğitime doğrudan ya da dolaylı olarak her kesimden kaynak sağlama anlayışı olmak üzere üç yaklaşım bulunmaktadır.

Bu yaklaşımların finansman yaklaşımları odağında devlet bulunmaktadır. Zira devlet eğitim hizmetlerinin temel sunucusu ve finansman sağlayıcısıdır (Tural, 2002). Buna rağmen Türkiye'nin Milli Eğitim bütçesi, finansman konusunda ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayabilecek düzeyde değildir. Son dönemde eğitime ayrılan bütçe rakamsal olarak artsa da eğitimin milli gelir içerisindeki payı çok fazla değişiklik göstermemiştir. Eğitim sisteminin içerisinde bulunduğu sorunların çözümü için ayrılan kaynaklar yeterli değildir. Eğitim ve öğretimde başarı sağlamak isteyen okul yönetimi, uygulanacak olan programlarda öğretmenler kadar ebeveynleri de katılımcı hale getirmelidir. Bu nedenle anne-baba ve öğretmen ilişkisine önem verilmelidir. Anne ve babanın okul etkinliklerine katılımıyla çocuğun başarısının ve eğitim ilgisi arasında doğrudan bir ilişki olduğu saptanmıştır (Çelenk, 2003). Türkiye'de okul ve aile arasında planlı bir iletişim olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Yapılan araştırmalara göre, okul-aile, öğretmen ve yöneticiler arasındaki ilişki rastlantısal ve plansız olarak gelişmektedir. Türkiye'de özellikle ilk ve ortaöğretim kurumlarında okul-aile işbirliğinin nitelikli bir yapıda olduğunu söylemek güçtür. Doğan (1995) bir araştırmasında, okul yöneticilerinin okul-aile iletişimi konusunda yeterli istek, ilgi ve bilgiye sahip olmadıkları sonucunu ortaya koymuştur.

Okul-Aile Birliği'nin kuruluş amacı ile ilgili mevzuatta Őunlar belirtilmiştir: OAB'ler bütünlüşmeyi gerçekleştirmek, maddi zorluk yaŐayan öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi destek sağlamak, veli-okul arasında iletişimi ve işbirliğini sağlamak adına geliştirici faaliyetleri desteklemek Şeklindedir (MEB 2017). OAB işbirliği süreci okul ve öğrenciler açısından önemli olmasına rağmen, sürecin uygulanmasında bir takım zorluklar ile karŐılaŐılmaktadır.

OAB Yönetmeliğine göre; birliklerin okul yönetiminin yaptığı iŐlerde, yönetimi desteklemesi, okulu zor durumda bırakacak kararlar vermemesi ve okulların tamamen eğitim üzerine olan amaçlarına, politikalarına ve çıkarlarına karŐısmaması gerektiği hükme bađlanmıŐtır.

9 Şubat 2012'de yayınlanan ve yürürlükte olan OAB Yönetmeliği; eğitim kampüslerinde yer alan okullar dâhil olmak üzere MEB'e bağlı bulunan okul ve eğitim kurumlarında, OAB'nin kuruluşu, işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçilmesi, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile kantin vb. yerlerin iŐletilmesi veya iŐlettirilmesinden sağlanan gelirin dağıtım yerleri, oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esasları kapsamaktadır.

Okul eğitim faaliyetlerinin istendik Şekilde yürütülmesi; finansal kaynakların artırılması, çeşitli alt kesimler arasında dengeli olarak dağıtılması ve elde edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını zorunlu kılar (Adem, 1993).

Eğitime finansman sağlanabilmesi, eğitimin tüm boyutlarını etkileyebilen ve diğer çalışma alanları ile de iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle finansman ön görülen hedeflerin gerçekleŐebilme olanaklarını da sınırlayan bir etmendir.

Eğitim sistemi finansmanının büyük bir bölümü devlet tarafından karŐılandığından finansmana ayrılan paranın yetersiz olması parasal zorluklarla karŐılaŐmasına yol açmıŐtır. Bu sorunlar ayrıca bireylerin eğitim haklarından yeterince faydalanamadığının da bir göstergesidir. Sağlanan bu kısıtlı finansman, eğitim kurumlarında istenilen eğitim hizmetinin sunulmasına engel teŐkil etmektedir.

OAB Yönetmeliği içeriğinin ağırlıklı olarak finans boyutu olduğu, diğer boyutların fazla geliŐtirilmediđi yönetmeliğe olan eleŐtirilerdendir. Bu araştırma okul-aile birliklerinde mevcut uygulama ve işleyişin nasıl olduğu, hangi sonuçlara yol açtığı

ve yararlarının neler olduğunun okul yöneticileri görüşlerinin saptanması ile anlaşılması açısından katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki ortaokullarda görevli olan okul yöneticilerinin okul-aile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik görüşleri nelerdir?

1.2.1. Alt Problemler

1. Okul yöneticilerinin OAB'nin finansal işlevlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Okul yöneticilerinin OAB-çevre ilişkilerine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin OAB yapısı ve işleyişi hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bir ülkenin geleceği olan öğrencilerin yetiştirilmesi, ihtiyaç ve eğitimlerinin belirlenmesi ancak sağlıklı bir okul-aile işbirliği ile gerçekleştirilebilir. Öğrencilerin başarılı olabilmesi için okul-aile ve çevre faktörleri önemli bir yer tutar. Yaşadığımız yüzyılda ise öğretmen merkezli sistem terkedilerek yerine öğrenci merkezli sistemin benimsenmesi doğrultusunda öğrencilerin istekleri, ilgi alanları ve gelecek planları önem kazanmıştır.

Ülkenin gelişmesi, ilerlemesi ve kalkınmasıyla doğrudan ilişkili olarak çok boyutlu bir hal alan okulun diğer kurumlardan ayrılmasının sebebi insan üzerinde çalışıp, onu değiştirmek istemesidir. Tüm toplumun odak noktasında olan okul farklılaştırmayı öğretim aracılığıyla gerçekleştirir. Bir örgüt olan okulda, sistemin içindeki yöneticilerinin planlamaları, amaçlar doğrultusunda insan kaynağı oluşturulması gibi öğretim çalışmaları oradaki dönüşümü sağlar. Okul içindeki eğitim çalışmalarının, her kesim tarafından kolayca anlaşılabilmesi, okulun bir üstünlüğü olduğunun kabul ettirilmesi için okul düzeyinde öğretim faaliyetlerine dönüşümü sağlanmalıdır. Bu eylemde başarılı olunabilmesi için öğrencilerin okulu sevmesi şarttır. Bunu yaparken her öğrencinin farklı yeteneklere sahip olduğu bilinmeli, onlarla tek tek ilgilenilmeli, danışmanlık hizmeti verilmeli ve okul dışındaki problemlerle de ilgilenilmedir.

Bu araştırma, eğitimin en önemli yapı taşı bir başka ifade ile iş atölyesi olan okullarımızın önemli mekanizmalarından biri olan okul- aile birliklerinin etkililiğini yöneticiler gözünden ele almaktadır. Sorunların tespiti işlevselliğin artırılması açısından önem arz etmektedir. Okul aile birlikleri okul ve veli arasındaki tek bağlantı noktası olup okulun ana damarı olan finans faaliyetlerini yönetmektedir. Dolayısıyla bu araştırma, okul aile birliğinin okullarda işleyişinin betimlenmesi ve okul yöneticilerine öneriler sunulması açısından da önemlidir.

1.4. Tanımlar

Okul: Başaran'a (2000) göre okul eğitimin temel sistemini oluşturan genel bir kavram ve eğitim örgütündeki halkla karşı karşıya gelinen kapıdır. Özmen ve Kolay'ın (2004) yaptığı tanıma göre ise okul; girdisi ve çıktısı insan olan sosyal bir örgüttür.

Aile: Toplumu oluşturan en küçük toplum birimidir (TDK).

Okul-Aile Birliği: Okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandıran, okulların ve maddî imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilen, maddî katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilen okulların bünyesinde bulunan kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işletirebilen veya işletebilen kanunda düzenlenmiş yapılardır (Erdoğan, 2015).

Okul Yöneticisi: Bir eğitim kurumunu belirlenen hedeflere ulaştırmak için insan ve madde kaynaklarını sağlayan, bunları etkili bir biçimde kullanan, belirlenen politikaları ve alınan kararları örgütünün devamı ve başarısı için uygulayan kişi veya kişileri tanımlamaktadır (Şen, 2018).

Bu çalışmada yönetici kavramı, resmi ortaokullarda asaleten veya vekaleten görev yapan müdür ve müdür yardımcılarını kapsamaktadır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Okul

Okul kavramı Latin ve Germen dillerine Grekçe kökenli “schole” sözcüğünden geçmiştir. Bu kavram bugün kullanılan anlamından farklı olarak o dönemlerde ahlaki şekillendirmeyi anlatmak için kullanılmıştır. Türkçeye uzun bir zaman zarfında kullanılan "mektep" sözünden geçen okul kavramının günümüzdeki kullanımını ise, ders faaliyetlerinin kurumsallaşmış hali ve bunu oluşturan yapının araçları şeklindedir (Akyüz, 1991).

Okul kavramı yazardan yazara göre birçok farklı anlama gelecek şekilde açıklanmıştır. Genel tanımıyla okul; eğitim sisteminin genel, özel amaçları ve temel ilkeleri çerçevesinde, öğrenciye istendik bilgi, yetenek ve davranışların bilimsel yöntemlerle kazandırıldığı bir örgüttür (Aytaç, 2000). Eğitim kurumlarının bu kazandırma eylemi düzenli biçimlerde olur (Dönmez, 2004).

Başaran’a (2000) göre okul eğitimin temel sistemini oluşturan genel bir kavram ve eğitim örgütündeki halkla karşı karşıya gelinen kapıdır. Özmen ve Kolay’ın (2004) yaptığı tanıma göre ise okul; girdisi ve çıktısı insan olan sosyal bir örgüttür. Çevreden alınan girdi, elde edilen eğitimler sonucu tekrar çevreye döner. Yani okul, çevreden girdi olarak alınan öğretmen, yönetici vb. insan kaynağı, parasal ve fiziksel kaynaklarla yine girdi olarak alınan öğrencilerini belli bir zaman içinde yetiştirir ve işleyerek yeni bilgi ve yetkinliklerle donatılmış bir durumda dış çevreye çıktı olarak sunar. Anlaşıldığı üzere eğitim ve çevre sıkı sıkıya ilişki halindedir. Eğitim örgütünün başarıya ulaşması iş birliğinin eksiksiz gerçekleşmesinden geçer. Açık bir sistem olan okullar etkili olmak için, eğitim süreci boyunca tüm kaynakların etkili ve verimli çalıştırılmasına ve çevreyle olan etkileşiminin kalitesine dikkat etmekle yükümlüdür. Aksi halde örgüt başarısız olur ve ortaya bir takım problemler çıkar (Özmen ve Kolay, 2004).

Toplum içinde yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal ve teknolojik değişimler okuldaki düşünüş ve eylemleri de değiştirir. Çevresi sürekli farklılaşan insanın bu

değişikliklerine yanıt vermekle yükümlü olan okul, insana yeni davranışlar edindirmek ve var olanı değiştirmekle görevlidir. Bu yüzden insan ve yaşamın arasında yer alan eğitim, toplumun gelişmesine bağlı olarak insanın yetiştirilmesinde önem arz etmektedir.

Eğitim sistemlerinin belirleyicisi olan okullar, hem yönetsel kararları almada hem de alınan kararları eyleme dönüştürmede büyük bir öneme sahiptir. Dış çevreyle eğitimin doğrudan ilişkili olmasından kaynaklanan bu durum, alınan tüm kararların okul üzerinden çevreye yansıtılmasına sebebiyet verir. Okulların yaptığı etkinliklere eğitime ilgileri ölçüsünde kayıtsız kalamayan okulun toplumsal çevresi, eğitim sistemiyle ilk ilişkisini okul sayesinde kurar ve bu sayede okulun yükümlülüğü ve eğitimsel anlamda üzerine düşenler artmaktadır (Dizbay, 2010).

Görevi sadece eğitim ve öğretimi gerçekleştirmek olmayan okul, aynı zamanda bulunduğu çevrenin, velinin ve okulda yer alan öğretmen, öğrenci, yardımcı personelin istek ve beklentilerini de karşılamaktadır. Öğrenciler dışında öğretmen ve yöneticilerin de öğrenme ihtiyacını karşılayan okullar, her zaman tarafları memnun etmeyi başaramaz. Çünkü bir tarafın dileğini gerçekleştirmek diğer tarafı mutsuz kılabilir (Bayrak, 2000).

Fakat hal böyle olsa dahi okulların genel amacı olan başarılı insan yetiştirme misyonunda taraflar arasında yer alan öğretmen, yönetici ve velilere büyük görevler düşmektedir (Elmacıoğlu, 2009).

2.2. Aile

Aile, toplumu oluşturan en küçük toplum birimidir. Anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan meydana gelen aile, kendi kültürel değerlerini yine kendi kuralları çerçevesinde çocuklarına aktararak toplumun devamını sağlama işlevini gerçekleştirirler. Ailelerin çocuklarını kendine has yetiştirme biçimleri anayasal hak olarak düzenlenmiştir (Gül, 2007).

Çocuğun ilk ve en önemli eğitim yeri olan ailede çocuğun akli ve ruh sağlığının temelleri atılır ve çocuk, yaşamı boyunca ailesinden beslenir. Öğrenme süreci çocuğun aile çevresinden oluşacağına göre, olumlu ve olumsuz çevre çocuğun eğitiminde hayati fonksiyonlara sahiptir. Çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesi için aileye

büyük görevler düşmektedir çünkü aile toplumu oluşturan en küçük sosyal yapıdır (Kurtuldu, 2010).

Sağlıklı bireyler yetiştirmek aile kurumunun önemli işlevlerinden biridir. Bu yolla sağlıklı toplumların oluşmasının ilk basamağı ailede atılmış olur. Bütün aileler çocuklarını özenli şekilde eğiterek toplumsal görevini yerine getirmekle sorumludur. Ayrıca düşünen, soran, eleştirel yeteneğe sahip ve sorumluluk alan bireyler aile tarafından yetiştirilirken; bu durum toplum olarak kalkınmayı da beraberinde getirir. Bu yüzden çocuğunu eğitime görevinden hayatının hiçbir döneminde vazgeçmeyen aile, çocuğun okula başlamadan önceki eğitim hazırlık dönemi olarak görülür. Okula gittiğinde ise ailenin bu işlevi eğitim kurumlarına geçer (Duyan, 2000).

Çocuğun toplumsallaşmasını sağlayan en etkili iki kurum aile ve okuldur. Her iki sosyal sistemde de kurumsallaşma söz konusudur. Toplum içerisinde hâkim olan doğru-yanlış ve iyi-kötü değerleri çocuğun zihnine aile tarafından yerleştirilir (Demirbulak, 2004).

Okul öncesi, aile içi kuralları ve bunun sonucu geliştirdiği davranışları içselleştiren çocuk, okula başladığında okul kurallarına daha çok uyum sağlamış olur. Yani, okula başlayan çocuk toplumun istediği davranışları ailede önceden öğrenmiştir; bu haliyle aile etkili bir eğitim öğretim kurumu olma özelliklerini taşır. Belirli bir kültüre sahip ailede yetişen çocuk, okula gittiğinde kendini eğitimin gereklerine uymayan davranışlarını uyaran ve düzeltmeye çalışan öğretmenlerin arasında bulur. Bu yüzden ki; okul aileden aldığı görevi kendi amaçları için sürdüren bir kurumdur (Başaran, 2000).

Çocuk eğitiminde aile ve okul arasında yapılacak işbirliği çok önemlidir. Günümüz eğitiminde, ailenin eğitim üzerindeki etkisi anlaşılmalı ve okullarda velilerin aktif olarak yer alması için yönlendirme çalışmaları artmıştır. Okul için değerli bir kazanım olan bu işbirliği ile çocuğun genel görünümü aileyle birlikte şekillendirilir. Başarılı bir eğitim için şart olan bu birliktelik ile ortak amaca ulaşılmış olur (Duyan, 2000).

Okul niteliğinde olan ailenin, çocuk eğitimine ilişkin şekillendiriciliği ailenin içinde bulunduğu eğitsel yapısıyla paralellik gösterir. Buna ek olarak ailenin verdiği eğitim de kendi kültür ve normlarına göre şekillenir. Yani ailenin çocuğa verdiği

eğitim duruma göre eğitici ya da eğitici olmayan özellikte olabilir. Yani ocuğun okulda öğrendiklerinin pekişmesi için evdeki eğitim okuldakiyle tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Bu sayede okulda öğrenilen bilgiler canlı tutulmuş olur.

Hayatımızın her alanında derin hissedilen rekabet ortamı eğitim alanında da kendini göstermektedir. Her aile bütçesi doğrultusunda çocuklarının eğitimi için çaba sarf etmekte; bunun karşılığında başarı beklemektedir. Gösterilen çabalar her zaman sonuca olumlu olarak yansımamaktadır. Bunun öğrenciden dolayı ortaya çıkan sebepleri arasında zekâ, yetenek ve kişilik özellikleri mevcuttur. Fakat bu demek değildir ki sadece üstün zekâlı çocuklar başarılı olabilir. Aksine ocuğun mevcut potansiyeli doğru kullanılmazsa başarısızlığa uğraması kaçınılmaz olur. Bu durumda ailenin ekonomik gücü, aile ortamı ve hayati görüşü ve çocuğun duygusal nedenleri devreye girer. Burada en önemli durum çocuğun duygusal ihtiyaçlarıdır ki; başarısız olan çocukların çoğu duygusal ihtiyaçları karşılanmayan çocuklardır. ğrencide görülen başarısızlığın ve davranışsal bozukluğun en büyük pay sahibi aile içi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden kaliteli bir eğitim ğretim ortamına aile doğrudan tesir eder (Gl, 2007).

Öğretmenler ailelerden çocuklarının eğitimiyle daha çok ilgilenmesini isterler fakat bunu gerçekleştirmek için en fazla görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler velilere gerekli yönlendirmeleri yaptığı takdirde onlar da kendi yükümlülüklerinin farkına varacaklardır. Yani ailenin eğitimde etkin rol oynaması için okulla bazı konularda işbirliği içine girmesi gerekir. Işbirliği yapılırken çatışmaları en aza indirmek adına ailenin sahip olduğu kurallar bilinmelidir. Böylece ğrencinin okul ve sınıf kuralları ile ailesi arasındaki uyumu gerçekleştirilmiş olur. Ailenin yapısına göre davranış kazanan ocuk, eğitim amacına uygun olan davranışla olumlu özellik kazanır (Kurtuldu, 2010). Bu yüzden öğretmenin aile adına bilmesi zorunlu olan konular; ailedeki birey sayısı, ekonomik durum, ailenin eğitim düzeyi, ailenin öğrenciden beklentisi ve ona yaklaşımı gibi konulardır.

2.3. Okul – Aile - evre İlişkileri

Bir ülkenin geleceği olan öğrencilerin yetiştirilmesi, ihtiyaç ve eğitimlerinin belirlenmesi ancak sağlıklı bir okul-aile işbirliği ile gerçekleştirilebilir. Öğrencilerin başarılı olabilmesi için okul-aile ve evre faktörleri önemli bir yer tutar. Yaşadığımız

yüzyılda ise öğretmen merkezli sistem terk edilerek yerine öğrenci merkezli sistemin benimsenmesi doğrultusunda öğrencilerin istekleri, ilgi alanları ve gelecek planları önem kazanmıştır (Baylan, 2008). Bu durum okul-aile ve çevre ilişkilerini öğrenci açısından daha önemli hale getirmiştir.

Okula başlayan çocuğun yanında ona ışık tutmak, onu yönlendirmek adına ayrılmayan aile çocuğuyla her daim ilişki içerisinde. Bu ihtiyacı karşılamak adına okullarda okul-aile birlikleri vardır. Bu tür birliklerde öğretmenler, çocukları yakından tanımalı ve kendi çalışmalarıyla ilgili bilgi vermek adına ailelerle iyi ilişkiler içinde olmak zorundadır. Kısaca açıklamak gerekirse, okullarda yapılan toplantılar aile öğretmen arası bilgi alışverişi içindir.

Okul yönetiminde ve toplumunun içinde yer alabilen veliler, iki tarafı da temsil etme hakkına sahiptir. Yönetimde söz hakkı olan veliler sayesinde, okul çevre ile de olumlu ilişkiler kurar. Olumlu ilişki güçlü bir kalkınmayı sağlar fakat okul yönetim sisteminin merkezi olması çevreyle ilişkilerin dikkate alınmaması sonucunu doğurur (Bayındır, 2007).

Okul içinde okul-aile işbirliğinin düzgün işlemesi o ülkenin gençlerinin iyi yetiştirilmesine zemin hazırlar. Yapılan işbirliğiyle eğitim ve ihtiyaçları belirlenen öğrencilerin başarısı da buna paralel olarak artar. Çünkü çocuklarıyla iyi iletişim kuran, sorunlarını çözmeye çalışan ailelerdeki çocuğun başarısı ilgisiz ailelere oranla yüksektir. Buna göre, büyük önem arz eden okul ile ailenin birlikte hareket etmesi, hem okul etkililiğini artırır hem de çocuğun sosyal ve bilgi birikiminin gelişmesine katkı sağlar (Kolay, 2004)

Okulda, çevre ve toplum arası ilişkiler yoğrulur ve yaşanan ilişkilerin gelişmesi için okul, toplumun kültüründen uzaklaşmamalıdır. Okulu okul yapan öğelerden personel, öğrenci ve velileriyle bir topluluk olan okulun görev verme, eğitimsel beklentiler, eğitim, ortak deneyimler ve örgütlenme gibi zenginleştirici öğeleri vardır. Görev vermede aile karar verme sürecine dâhil edilir. Eğitimsel beklentilerde okulun eğitim amaçlarını okul ve veli birlikte belirler. Eğitimde çocukların başarısı için veli de öğretmenin programlarına katılmalıdır. Ortak deneyimlerde öğrenci, veli ve öğretmenler bir araya gelir ve eğitimsel deneyimlerini paylaşır. Son olarak

örgütlenmede ise bu kez okulun amaçları için veli, öğrenci ve öğretmenler bir araya gelir (Tutkun ve Köksal, 2002).

Okul etkinlikler yoluyla kendini topluma tanıtır ve toplumu tanır, kuvvetli bir okul-aile işbirliği sağlanırsa, okul bir toplum merkezi haline getirilirse, eğitim etkinliklerinde toplum kaynaklarından yararlanır ve okulda genç kuşakların gereksinimlerinin ne ölçüde karşılandığı hep birlikte incelenirse okul çevre ilişkilerinin teknik olarak ayarlanması sağlanmış olur. Okulun toplum içindeki fonksiyonel konumundan ötürü toplumla olan ilişkilerinin de olumlu olması için toplum ihtiyaçlarına, problemlerine ışık tutmalı ve toplumun özelliklerini yansıtmalıdır (Bayındır, 2007).

Lowe'un ortaya attığı Toplum Okulu modeline göre; okulun toplum etkinliklerinin merkez noktası olması için yılın her dönemi ve saati herkes için açık olması gerekmektedir. Okul sadece çocuk ve gençlerin mekânı olmamalı; aynı zamanda yaşça büyük bireylerin de etkinliklerde yer aldığı bir mekân olmalıdır (Lowe, 1985; Akt: Pehlivan, 2000).

Ülkenin gelişmesi, ilerlemesi ve kalkınmasıyla doğrudan ilişkili olarak çok boyutlu bir hal alan okulun diğer kurumlardan ayrılmasının sebebi insan üzerinde çalışıp, onu değiştirmek istemesidir. Tüm toplumun odak noktasında olan okul farklılaştırmayı öğretim aracılığıyla gerçekleştirir. Bir örgüt olan okulda, sistemin içindeki yöneticilerinin planlamaları, amaçlar doğrultusunda insan kaynağı oluşturulması gibi öğretim çalışmaları oradaki dönüşümü sağlar. Okul içindeki eğitim çalışmalarının, her kesim tarafından kolayca anlaşılabilmesi, okulun bir üstünlüğü olduğunun kabul ettirilmesi için okul düzeyinde öğretim faaliyetlerine dönüşümü sağlanmalıdır. Bu eylemde başarılı olunabilmesi için öğrencilerin okulu sevmesi şarttır. Bunu yaparken her öğrencinin farklı yeteneklere sahip olduğu bilinmeli, onlarla tek tek ilgilenilmeli, danışmanlık hizmeti verilmeli ve okul dışındaki problemlerle de ilgilenilmedir (Ökten, 2002).

Aytaç'a (2000) göre okulun öğrenciler üzerindeki görevi, çevrenin olumsuz etkilerini olumlu etkilere çevirmektir. Okul öğrencilere olumlu etkiler kazandırmaya çalışırken konumundan ötürü öğrenciyi etkilemeli ve ona liderlik etmelidir. Kısaca açıklamak gerekirse; eğitimin öğrencide olumlu yönde davranış değişikliği yaratmak

istememesi rolü, onun toplumsal ilişkileri yönetme ve düzenleme işlevinin bir sonucudur (Aytaç, 2000).

Okulun temel göreviyle olan başka bir açıklamaya göre; okul yönetiminde iç ve dış öğeler rol oynar. İç öğeler, öğretmenler, öğrenciler, eğitici olmayan personel vb. iken; dış öğeler veliler, baskı grupları, genel yönetim yapısı, iş piyasası, eğitim üst yönetimi, bölgenin sosyal ve coğrafi durumu, yerel yönetimler, okulun yakın çevresidir. Buna ek olarak, okul müşterilerine hizmet sunar ve müşterileri de öğrenciler, veliler, öğretmenler ve iş çevresinden oluşur (Aytaç, 2000). Yani okul iç ve dış öğesine birden hizmet sunar.

Okulun bir diğer işlevi de çevre kalkınması için çevreye insan kaynakları hazırlamaktır. Bu ihtiyacı yerine getirmek için çevrenin eğitimden ne istediğini bilerek onların beklentilerini karşılar ve sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmesi için iş gücü sağlar. İnsan üzerinde çalışan eğitim kurumu olan okul, kendi amaçları doğrultusunda insan kaynağı oluşturur. Okulda insan ilişkilerine yatırım yapılması okula canlılık ve bunun sonucunda yüksek randıman sağlayacaktır. Okulun öğrencilere bu yaklaşımı gelecekteki sosyal ve iş yaşantısına yansıtacak ve başarılı olmalarını sağlayacaktır (Gül, 2007).

Okul yöneticisi olan kişiler, çevrenin beklentilerine kayıtsız kalmamalıdır. Yapacağı iş, çevrenin beklentisine karşı okulun karşılama kapasitesini bilmektir. Bunu gerçekleştirmek için, taraflar arası dengeyi dinamik kılarak, tavsiyede bulunabilecek ileriki girişimlerin gereklerini önemsemelidir. Buna karşılık, Türkiye eğitim sisteminde okul ve aile arasındaki iş birliğinin pek sağlıklı ilerlemeyişi, çocuğun hayata hazırlanmasını geciktirir. Velilerin okula toplantı haricinde pek uğramaması, okul aile birliklerinin yeteri kadar örgütlenmemiş olduğunu gösterir (Aytaç, 2000).

2.4. Okul Aile Birlikleri

Okul aile birlikleri kurulmadan önce okullarda okul koruma dernekleri adı altında başka bir birlik bulunmaktaydı. Bu birlik 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunun çıkarılması ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda bulunan ve okullarımızın fiziki ve teknik eksikliklerinin giderilmesinin yanında veli ve öğretmen dayanışması ile eğitim

kalitesinin yükseltilmesi amacıyla kurulmuş olup, bu amaca hizmet için bağış niteliğinde para toplayınca kapatılması kaçınılmaz olmuştur (Şimşek, 2011).

Kapatılan okul koruma derneklerinin yerine ortaya çıkan sıkıntıyı gidermek adına 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 16.maddesine dayalı olarak Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birlikleri Yönetmeliği çıkarılmış, çıkarılan yönetmelik 31.05.2005 tarih ve 25831 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 1739 sayılı Kanunu'nun 16. Maddesinde yapılan değişiklikle okul aile birliklerine bir takım görevler verilmiştir. Bu görevler; okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddî imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddî katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilmek, okulların bünyesinde bulunan kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işletirebilmek veya işletebilmek şeklindedir. Tüm bu görevlerin yanına "Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz." kuralı da eklenmiştir (Koç, 2012).

Okul Aile Birliği Yönetmeliği çerçevesinde kurulan okul aile birlikleri, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi veya özel örgün öğretim kurumlarında ya da okullarda bulunur. Okul Aile Birliği Yönetmeliğinde birliğin kuruluş amacı, birlik, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddî katkı sağlamak şeklindedir. Kurulduğu okulun adı aynı zamanda okulun da adıdır (Şimşek, 2011).

Okul aile birliği gibi bir işbirliğinin okullarda olması şeffaflık ve denetimin açıklığı ve çoklu katılım söylemlerini gündeme getirir. Yönetime katılan veliler aynı zamanda eğitim maliyetini de paylaşırlar. Bütün bu söylemdeki demokratik yaklaşımların okullarda da pratiğe dökülüp sergilenmesi beklentisini doğurur. Buna bağlı olarak, okul aile birliği çalışmaları kapsamı genişletilerek demokratik seçimler yapılması, yıllık bütçe yapılması, kültürel ve sosyal etkinliklerin planlanması ve uygulanması, uluslararası fonlardan faydalanılması için proje birimleri oluşturulması, okulun niteliğinin gelişimi amacıyla kaynak yaratılması gibi çalışmalar birlik çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Özetle, eğitimin yönetim uygulamalarını hayata

geçirmek adına eğitimde yerleşmeye gidilmekte ve demokratik uygulamalar pekiştirilmektedir (Yolcu, 2007).

2.4.1. Okul Aile Birliklerinin Yapısı ve İşleyişi

OAB her okulun kendi çatısı altında zaruri olarak oluşturulmuştur. OAB'nin oluşumu, işleyişi, kurulların oluşumu, görevleri, yapılan planlama ve işleyişin denetimi gibi unsurları yazılı olarak belirlenmiştir. OAB sivillerden oluşan birlik olmasına rağmen işleyişte okulun personeli gibi çalışır.

2.4.1.1. Okul Aile Birliklerinin Üyeleri ve Çalışma Kurulları

Okulun hizmetinden etkin yararlanan çevre ile okul içerisinde hizmet veren çalışanlar OAB'nin üyeleridir. Okulda öğrencisi bulunan veliler okul hizmetinden etkilenir. Okulun yöneticilerinden müdür, müdür yardımcıları, varsa başmüdür yardımcısı, çalışan öğretmenlerin tümünün yanı sıra on sekiz yaşını geçmiş kursiyerler ile çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimine devam edenler de birliklerin üyesidir. Maliyeti yüksek olan okul yapım çalışmalarına katkı sağlamak için devlet, okul yapımını teşvik etmektedir. Bu sayede okul ihtiyacı büyük ölçüde karşılanmış olur. Okul yaptıran, yapımına katkıda bulunan hayırsever vatandaşların yaptırdıkları okuldaki OAB' nin tabi üyesi olurlar.

OAB' nin üyeleri olan yöneticilerin ve öğretmenlerin okulla ilişkileri kesildiği zaman üyelikleri de sona erer. Durum veliler için de aynı mantıkla ilerler. Çocuğunun eğitim süresi bittiğinde ya da çocuğu herhangi bir nedenle okuldan ayrıldığında, velinin de birliğe üyeliği sona erer. OAB'nin kendi iç bünyesinde oluşturduğu organları vardır. OAB organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Bu organların oluşması ve bunların belirlenmiş görevleri gerçekleştirmesiyle devam eder (Vural, 2004).

2.4.1.2. Genel Kurul Toplantısı ve Görevleri

OAB' nin tüm üyeleri Genel Kurul içindedir. Birlikler eğitim yılının ekim ayının son günü dâhil olmak üzere Genel Kurul toplantısını o güne kadar yapmak zorundadır. Eğer okul yeni açılmış ise toplantı okulun eğitime açıldığı tarihten en geç iki ay içerisinde yapılmalıdır. Toplantı müdürün velileri davet etmesiyle açılır ve Genel Kurul başlamış olur. En az on beş gün öncesinden üyelere duyurulan toplantı

okul ilan panosuna asılır, ayrıca internet sitesinde yayınlanarak ya da öğrencilere duyuru metinleri verilerek de yapılabilir. Başka bir ifadeyle, mevcut imkânlar kullanılarak üyeler toplantı yeri ve zamanı konusunda bilgilendirilir (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

Genel Kurul toplantı yeter sayısı, Yönetim ve Denetim Kurullarının asil ve yedek üye sayısının dört katının altına düşmediği zamanlarda toplantı gerçekleşir. Bir okulda öğrenci sayısı yüzün altında ise toplantı için yönetim ve denetim kurullarının asil ve yedek üye sayısının iki katından fazla velinin katılmış olması gerekmektedir. Bu sayının altında olduğu zaman toplantı yapılamaz. Toplantı yapılamaması halinde, olağanüstü toplantı için veliler davet edilerek otuz gün içerisinde olağanüstü kurul gerçekleştirilir. Burada kararların alınabilmesi için oy çokluğu gereklidir (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

Genel Kurulun olağanüstü toplantılara çağrılabilmesi için yönetim kurulunun kararı gereklidir. Genel Kurula oy kullanma hakları olmadan gözlemci olarak katılabilen kişiler okul öğrenci kurulu, okul öğrenci meclisi, onur kurulu başkanları ile her sınıf seviyesinden seçilen birer temsilci öğrencilerdir.

Genel Kurulda karar alınabilmesi için oy çokluğu şartı vardır. Gündem maddelerinin değiştirilmesi ya da gündem maddelerine ekleme yapılması yine yapılacak oylamadaki oy çokluğunun sağlanmasından geçer.

Yönetim Kurulunun oluşması için Genel Kurul üyelerinin ilk toplantısında üyeler gönüllü adaylar arasında OAB Yönetim Kurulu üyelerini seçerler. Toplantıdaki üyeleri yine Denetim Kurulunda görev alacak kişiler seçerek Denetim Kurulunu da oluştururlar.

Kurul, Yönetim ve Denetim Kurullarının toplantı öncesine kadar yaptıkları faaliyetleri inceleyerek, raporları gözden geçirir ve ibra eder. Divan, ibra edilmeyen muhasebe evraklarını tutanak altına alarak seçilen yeni Yönetim ve Denetleme Kuruluna teslim eder. Bu durum, yeni Yönetim Kurulu ve okul yönetimi tarafından il/ilçe Millî Eğitim Müdürlüğüne resmî yazıyla bildirilir (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

Okulun ihtiyaçlarının giderilmesi için Genel Kurulca, Yönetim Kurulu yetkilendirilmiştir. Buna ek olarak okulun işleyişinin devamlılığı, ihtiyaçların karşılanması, eğitimin başarılı bir şekilde sürmesi, yapılması gereken etkinlikler için önerilerde bulunulur. Sorun çözümü adına bu toplantılarda, her üye fikirlerini açıkça söyleyebilmektedir.

2.4.1.3. Yönetim Kurulu ve Görevleri

Yönetim Kurulu olabilecek kişiler anne veya baba olan veliler ya da istekleri dâhilinde okul yaptırmak suretiyle MEB'e bağışta bulunan hayırseverler arasından seçilen beş üyedir. OAB Yönetmeliği'nde belirtilmiş olup, Yönetim Kurulunda ve harcama komisyonlarında görev alamayacak olanlar aşağıda belirtilmiştir (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği);

- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar,
- Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,
- Millî savunmaya karşı suçlar,
- Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk,
- Zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık,
- Aynı Kanun'un "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlıklı ikinci kısmının altıncı bölümünde düzenlenen maddelerde yer alan suçlardan mahkûm olanlardır.

Yukarıda sözü geçen kimseler görev almış olsalar dahi bu niteliği haiz olmadıkları sonradan anlaşıldığında görevleri sona erer.

Bir velinin başka okullarda çocuğu varsa isteği doğrultusunda iki okulda birden Genel Kurul üyesi olabilir. Genel Kurul üyeliğinden farklı olarak Yönetim Kurulu üyeliği ise sadece bir okulda olabilir, bahsedilen durumdaki bir veli diğer okullarda da OAB Yönetim Kuruluna giremez. En fazla üç yıl için görev alan Yönetim Kurulu

başkanları, üç yıldan sonra görev için aday olamazlar ve bu görevlerini yapamazlar (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

Ayda bir toplanan Yönetim Kurulu, eğitim ve öğretim yılı içinde en az dört üyenin katılımı ile toplanmakta ve karar alabilmek için üç kişi oyu yeterli olmaktadır. Toplantılar gerek görüldüğü takdirde okulun eğitim ve öğretime açık olmadığı zamanlarda da yapılabilir. Başkan yardımcısı, başkanın bulunmadığı zamanlarda başkana vekâlet edecek kişi olup; muhasip, birliğin gelir-gider işlemlerini, sekreter de yazışmalarını yürütecek kişilerdir.

Yönetim Kurulu üye sayısı eğer yedeklerle birlikte karar yeter sayısının altına düşerse, başkan veya okul müdürü tarafından bir ay içinde genel kurul olağanüstü toplantıya çağrılır. Olağanüstü Genel Kurul tarafından seçilen Yönetim Kurulu, Olağan Genel Kurul toplantısına kadar görevine devam eder. Yönetim Kurulu toplantılarına katılım son derece önemlidir. Bu yüzden özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan Yönetim Kurulu üyesinin görevi sona erdirilmektedir. Toplantıya katılmayıp görevi sona erenler ile öğrencisinin okuldan ayrılması veya öğrenciliğin sona ermesi nedenleriyle Yönetim Kurulu üyeliği sona eren velinin yerine aldıkları oy sırasına göre asıl üye olarak yedek üyeler çağrılır. Gündem belirlenerek yapılan Yönetim Kurulu toplantılarının uygulamaya konulmasından önce toplantı başkanı seçilir, toplantı tarihi, yeri, saati ve kimlerin katılacağı yazılarak Yönetim Kurulunca imzalanır.

Okul Genel Kuruluna karşı sorumlu olan Yönetim Kuruludur. Denetleme kurulu da, yılda en az iki defa Yönetim Kurulunun faaliyetlerini inceleyip, ara raporlarını bilgi ve gereği için Yönetim Kuruluna sunarken; Yönetim Kurulunun faaliyet dönemine ilişkin nihai raporunu ise Genel Kurula sunar. Denetleme Kurulunun Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırması için OAB'nin görev ve yetkilerinde aykırılık tespit etmesi gereklidir. Yönetim Kurulunun çalışmalarını denetleyenler birliği denetleme görevine sahip kamunun yetkili mercileridir.

Yönetim Kurulunun kendi aralarındaki seçimlerinde başkan, başkan yardımcısı, muhasip ve sekreter belirlenir. Bu görev dağılımının dışında kalan üyeler, üye olarak kurulda görevlerine devam ederler. OAB başkanını seçen Yönetim Kuruludur. OAB başkan yardımcısı da başkana vekâlet eder. Muhasip, OAB'nin gelir-

gider işlerine bakmakla yükümlü bir üyedir. Sekreter ise OAB'nin yazışmalarını yürütmekle sorumludur.

Birlik adına görev yapan Yönetim Kurulu, yönetmelik doğrultusunda verilen görevleri ve genel kurulda kararlaştırılan görevleri, bir program içerisinde yerine getirir. Bu işleyiş içinde, eğitim sürecinin aksamayıp devamlılığını sağlamak için önerilerde bulunulur, sorunlar tespit edilip çözümler üretilmeye çalışılır. Öğrencilere faydalı olacak çalışmalar ve etkinlikler için gerekli ortamın sağlanmasında okul idaresine yardımcı olan OAB Yönetim Kuruluyla, hizmet veren personel ve veli kaynaştırılır (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

Genel Kurulda görüşülen birlik tahmini bütçesini hazırlayan Yönetim Kurulu, bütçeyi okul ilan panosu ve internet sayfasında duyurur. İlgili mevzuata göre tutulan gelir gider kayıtları, eğitim öğretim yılında her dönem en az birer defa velilerin görebileceği şekilde, okulun ilan panosunda ve internet sayfasında duyurulur. Okul müdürü, OAB Yönetim Kurulunun kayıt altına aldığı evrak ve defterleri saklar. Yıllık tahmini bütçeyi, yılsonu mal raporunu da kayıt altına alarak, bunları okul ilan panosunda ve diğer yollarla yayınlamak Yönetim Kurulunun işidir. Ayrıca gelir gider raporlarının da üçer aylık periyotlarla yayınlanma zorunluluğu vardır (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

2.4.1.4. Denetleme Kurulu ve Görevleri

Denetleme Kurulu, üç asıl ve üç yedek olmak üzere altı üyeden oluşur. Bunlar Genel Kurul tarafından seçilen bir veli ile eylül ayında yapılan öğretmenler kurulunca seçilen iki öğretmendir. Asıl üyeler ise Genel Kuruldan sonraki ilk hafta içinde toplanır ve üyeler arasından bir başkan seçerek görev ve iş bölümü yapar. OAB Yönetmeliği'nin 14. maddesine göre, Denetleme Kurulu yılda en az iki defa olmak üzere Yönetim Kurulunun faaliyetlerini incelemelidir. İdari ve mali yönden denetleme yapan Denetleme Kurulu, denetlemesini yaparken görüş ve önerilerini rapor halinde Yönetim Kuruluna sunar (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

2.4.1.5. Okul Müdürünün Sorumluluğu

Okul içinde OAB ile ilgili yetkiye sahip ve okulun en önemli parçasından biri olan müdür; kanun, yönetmelik ve emirlerle sınırlı olarak okulun bütün işlerini çevirmeye, disipline etmeye ve denetlemeye yetkilidir. “Okul müdürünün

sorumluluğu” başlığı altında yönetmeliğin 27’nci maddesinde bu görevlerinden bahsedilmiştir (Okul-Aile Birliği Yönetmeliği).

Buna göre, okul müdürü Genel Kurulun zamanında ve bu yönetmelik hükümlerine uygun olarak yapılmasını sağlamalıdır. Zamanında ve yönetmeliğe uygun yapılmayan kurul işlerinin işleyişinde usulsüzlük veya uygunsuzluk tespit etmesi halinde yasal süreçleri işletir.

Okul müdürü bütün bu görevlerine ek olarak kamu yararı doğrultusunda başta öğrenci ve veliler olmak üzere okuldaki tüm gruplar arasında doğruluk, güvenilirlik, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleriyle hareket etmelidir. Elinde tuttuğu iletişim kanallarını açık bırakmalı ve kaynakların eğitim öğretim eylemlerini iyileştirme ve geliştirme yönünde kullanması için OAB’ye öncülük etmelidir.

2.4.2. Okul Aile Birliklerinin Okulun İşleyişine Katkısı

OAB'lerin ekonomi, eğitim, sosyal ve iletişim alanlarında bir takım görev ve sorumlulukları vardır. Veli ile okul arasında koordinasyonu sağlayıp iletişim kurmak, eğitim ve öğretim faaliyetlerini desteklemek, yoksul öğrencilerin okulla alakalı gereksinimlerini karşılamak gibi görevleri bunlardan bir kısmıdır.

2.4.2.1. İletişim Boyutunda Katkısı

Temelde okul ve okulun bünyesinde barındırdıklarının çalışma amacı, öğrenciye hizmet etmektir. Bu süreç öğrenci merkezli olarak değerlendirildiğinde, bireye hedeflenen eğitimde sadece okul personelini baz almak yetersiz bir anlayıştır. Okul, bulunduğu çevre ile zaruri olarak iletişim halinde olmalıdır. Bahsi geçen birliğin iletişim boyutundaki katkısı OAB yönetmeliğinin 6. maddesinde aşağıdaki gibi açıklanmıştır (Erden, 2005):

a) Öğrencilerin, Türk millî eğitiminin genel ve özel amaçları ile temel ilkeleri ve millî manevi değerler doğrultusunda yetiştirilmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak,

b) Okulun amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilmesine, eğitimde kalite ve başarı için okulun stratejik plan çalışmalarına ve uygulamasına destek olmak, eğitimde fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmaktır.

Buna göre; OAB iletişim konusunda bir köprü vazifesi görerek okul çalışanı ile hizmetinden yararlanan çevre arasında önemli işleve sahiptir. Bu anlamda okulun dış çevresini de kapsayan çalışmaları vardır. Tüm bu bilgilere ek olarak; OAB kamu kurumlarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla eğitim amaçlı işbirliği yapmaktadır.

2.4.2.2. Sosyal İçerik Yönünde Etkileri

Okulun sosyal faaliyet alanlarını çeşitlendirip buralardan okul çevresinin yararlanmasını sağlamak OAB'nin görevleri arasındadır. Bunu sağlamak adına OAB, okulu bulunduğu sosyal ve kültürel çevreyle kaynaştırmak için çaba gösterir. OAB'ler aile birliklerinin kurumsal ve toplumsal kapsayıcılığını bir sorumluluk olarak yerine getirir. Bu kapsamda OAB'ler öğrencilerin çevresi ve okulla olan ilişkilerinde onlara iyi huy edindirmek ve bunun için önlemler almada okul idaresine yardım eder (Erden, 2005).

Okulun sosyal alanlarından faydalanılması için “Okullar Hayat Olsun Projesi” gibi projeler yürürlüğe sokulmuştur. Buna ilaveten sözü geçen projeler kapsamında okul idaresinden onay alan OAB'ler okulun mevcut olanaklarından yurttaşların yararlanması için fırsat sunar. Okulda yapılan spor alanındaki faaliyetler ve özel gün kutlamaları okulun sosyal görevlerini yerine getirmesi örneği olarak gösterilebilir.

OAB'lerin öğrencilerin gelişimine katkı sağlamak adına yürüttüğü bir diğer sosyal görevi ise; milli ve manevi değer aktarıcı özelliği bulunan sosyal ve kültürel etkinlikler, kampanyalar ve belirli gün ve haftalardaki kutlamalardır.

Sosyal dayanışma açısından anlamlı hale gelen OAB'nin bir diğer görevi ise; zorunlu ihtiyaçlarını karşılama yetisi olmayan öğrencilerin tespiti sorumluluğudur. Tespit sonucu ihtiyacı giderilen öğrenci sayesinde sosyal sorumluluğu yerine getiren birlik, günümüz koşulları dâhilinde önemli bir görevi başarmış olur.

2.4.2.3. Eğitime Destekleri

Aile, çocuğun zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimine olumlu ya da tam tersi olumsuz etki edebilir. Temel bir ifadeyle, okuldaki eğitim ve öğretimin çocuk üzerinde daha sağlıklı ve verimli şekillenebilmesinde aile önemli bir yere sahiptir. Aileleri çağdaş bakış açısına sahip, duyarlı ve algılama becerisi yüksek olan çocukların, bu faktörlerin kendi başarılarına da doğru orantılı bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Çelenk'in (2003) açıklamalarıyla desteklediği üzere; okul ile ortak program üzerinde

görüş birliğinde ve düzenli iletişim içinde bulunan, bu ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha da yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan tespitler ışığında denilebilir ki aile ve okul iş birliği çocuğun başarısına önemli katkı sağlayarak onları özgüvenli bireylere dönüştürür.

Öğrencileri aktif hale getirerek onların performansını maksimuma çıkarmak isteyen OAB, kurul çalışmalarına destek olarak eğitim ve öğretim çalışmalarını geliştirir. Okul içerisinde öğrenci ve velilerin eğitilmesi adına kurs, konferans, tiyatro, gezi ve spor aktiviteleri gibi etkinlikleri yönetime sunan OAB'ler, böylece okula eğitim alanında destek vermiş olur. Ayrıca, okulun ulusal ve uluslararası projelere katılımını sağlamak, proje üretiminde öğrencileri desteklemek gibi görevler de OAB'nin sorumluluğundadır (Erden, 2005).

2.4.2.4. Ekonomik Katkıları

OAB'nin oluşumunda ekonomik unsurlar daha ağır basmıştır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin devam etmesi için kaynağa ihtiyaç duyan okullar, bu ihtiyaçların karşılanması için OAB oluşumlarına olanak sağlamıştır. Bina, personel ihtiyacının bir kısmı ve bazı araç ve gereçler sağlanırken destek olan bu birlikler, hükümetlerin karşılamakta zorlandığı zamanda ortaya çıkarak değişik çözümler üretmişlerdir.

Bu kapsamda kanunlar çerçevesinde OAB'lerin velilerden, iş hayatına atılmış mezunlarından, bağlantılı oldukları özel çevreden, resmi kurumlardan, iş insanları ve hayırseverlerden bağış toplama hakkı vardır. Tüm bu imkânların yanında okula gelir aktarmak için, okulun çıkardığı dergiyi satmak, okulun dergi ve formasına reklam sağlamak gibi faaliyetleri de gerçekleştirir. Ayrıca birlikler, kantini çalıştırma ve okul formalarının satımı için kar karşılığı bir mağazayla anlaşma gibi yollarla da okula gelir kazandırmaktadır (Çelenk, 2003).

Okullar, OAB sayesinde sadece eğitime odaklanır, OAB'ler okula ekonomik süreçte destek olarak eğitim sürecinin devamlılığında rol oynar. Böylece okul personelleri kendi görev kapsamına girmeyen alanda yorulmadan hizmetin kalitesini arttırır.

2.5. Okul-Aile İşbirliği ve Önemi

Okul, sosyal yaşamlarını devam ettirmek isteyen; bunun için eğitimi kurumsal hale getiren uygar toplumların ürünüdür. Okul haricindeki zamanlarında sosyal çevresinde olan çocukların, okul dışı ve okuldaki eğitimlerinin birbirini tamamlayıcı nitelikte olması büyük önem taşır (Karaman, 2007).

İyi ve sağlıklı bir eğitim ortamı ancak öğretmen ve aile işbirliği ile sağlanabilir. Çocuğun başarısına etki eden faktörler; ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kültürel durumu, ailenin kullandığı dilin çocukla uyumu, ailenin bilgi birikimi ve tutumudur. Tüm bu faktörlerin çocuğun okulda öğrendiklerini destekler nitelikte olması başarıyı sağlar. Yapılacak işbirliğinde veli, eğitim sürecinin aktif bir üyesi olarak görülmeli ve destekçileri olmaları sağlanmalıdır. Çünkü amacına ulaşacak eğitim, ailenin ilgi ve yardımından geçer. Okuldaki eğitimin pekişmesi için okul dışı çevre bir hayli önem taşır. Okul dışı çevrenin ne kadar önemli olduğu bu çevrenin eğitimi tamamlayıcı özelliğinden kaynaklanmaktadır (Ataç, 2003).

Okul ve aile, çocukların mevcut potansiyellerinin dışarı çıkması ve toplumun istediği ölçüde tutum geliştirmesini sağlama hedefi ile karşılıklı gayret gösterirler (Atayeter, 2004). Eğitim için ihtiyaç listesi ve beklentilerin paylaşımı okul ile ailenin işbirliği amacıyla bir araya gelmesiyle gerçekleştirilir. Okulun eğitim konusunda birliktelik sağlaması gerektiği temel kurumlardan biri aile olduğu için; okul sisteme yenilikler getirirken aileleri bilinçlendirme ve onların desteklerini alma gibi çalışmalar yapmıştır (Ergin, 2007).

Eğitim bilimleri alanında 1980 yılından sonra yapılan çalışmalar göstermiştir ki ailesinin katılım gösterdiği ve okulla işbirliği içinde olduğu çocukların başarıları orantılı bir şekilde artış göstermiştir (Gümüseli, 2004). Bu amaca uygun olarak, çocuğu yanlış yönlendirmemek ve öğretmen ile veli arasındaki karşıtlığı gidermek adına veliler okul eliyle eğitilmelidir.

Yapılan çalışmalara örnek oluşturan 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, bireyin öğrenme ihtiyaçlarına göre eğitilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Öğrenen merkezli bir anlayışla hareket eden bu programa göre, eğitim sisteminde öğrencilerin yetiştirilmesi ve ihtiyaçlarının doğru belirlenmesi, ancak amacına uygun yapılan okul-aile birliği çalışmalarıyla sağlanabilecektir. Okulda yapılan toplantılarda veliye sadece çocuğun başarıları ve sınıftaki davranışları anlatılmamalı; aynı zamanda çocuğun

sağlıklı gelişimi için nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda da bilgilendirme yapılmalıdır (Karaman, 2007).

Toplantılara ek olarak öğretmenler tarafından hazırlanan çocuklar hakkındaki kişisel raporlar, toplantı dışındaki bir zaman zarfında yapılan çocuklarla ilgili özel görüşmeler, anne ve babanın görmesine izin verilen açık sınıf uygulamaları gibi modern yöntemler öğretmenin sınıf içi uygulamadaki başarısını yükseltmektedir. Bir eğitim- öğretim yılında en az iki defa veli toplantısı yapılmalıdır ki veliler öğrencinin gelişimi ve akademik durumu hakkında bilgi almış ve kendilerini okulun bir parçası olarak görmüş olsunlar (Ergin, 2007).

Sonuç olarak, eğitim programını başarıya taşıyacak öğrenciyi merkezine alan bir eğitim öğretim programı uygulamasında bazı güçlükler ortaya çıkar. Sınıfların çok kalabalık oluşu ve okullarda yeterli sayıda donanımın bulunmaması, öğrencinin ev ödevinin çok fazla oluşu, çocukların ödevlerden vakit bulamayıp sosyal alanlara yönelmesi, çocuğun yeteneklerinden bihaber olan velilerin farklı beklentileri, öğretmenlerin programı uygulama ve sonrasındaki değerlendirme sürecindeki deneyimsizlikleri bu sorunların bir kısmını oluşturur (Başol, 2007).

2.6. Aile Katılım Çalışmalarının Etkileri

Aile katılım çalışmaları çocuklar, ebeveynler ve okul-öğretmen üzerindeki etkileri olarak üç ayrı başlık altında incelenecektir. Çünkü katılım çalışmaları, her bir grup için farklı etkiye sahiptir.

2.6.1. Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Aile katılım çalışmalarıyla kurulan birlikteliklerde çocuklar üzerine olumlu etkiler bırakılır. 1986 yıllarında Powel'in ortaya koyduğu düşünceye göre; çocuk eğitiminde okulun yanında sorumluluk alan ailelerin çocuklarında başarı düzeyleri yüksektir. Ailesinin desteğini hisseden çocuk da kendini güvenli ortamın içinde hisseder. Sanılanın aksine ailesi eğitimine destek veren çocuk, aile ile okul arasında kalmayıp; okula karşı daha olumlu düşünceler hisseder, okula güveni de artar (Kandır ve diğerleri, 2004).

Davies bu görüşle paralel olarak, okul ve aile birlikteliğine toplumu da katarak bu üç öğenin işbirliğinin çocuk üzerinde başarı şansını getirdiğini savunmaktadır.

Özenli planlanan bir işbirliği ileride çocuklara akademik ve sosyal olarak başarı kapılarını açar. Aynı zamanda evde ailesiyle etkinlik yapan çocukta mental ve duygusal gelişim seviyesinde artış olur (Davies, 2000).

Bu görüşü destekleyen bir düşünceye göre; ev ve okul buluşmasıyla çocukta kendine güven olur, etkinliklere uyumu kolaylaşır, daha mutlu olur ve kalıcı davranışlar edinmesi başarı oranını artırır. Aile katılımının sağladığı bir diğer fayda da, çocukların dil ve bilişsel gelişim performanslarına olan olumlu yöndeki etkisidir. Yine aile katılım çalışmaları ile çocuklar, öğrenme eylemine odaklanır ve sınıf içinde kendilerini aileleri tarafından desteklenmiş hissederler (Kurtuldu, 2010).

2.6.2.Ebeveynler Üzerindeki Etkileri

Ebeveynler aile katılım çalışmalarıyla hem okulun hem de programın ayrılmaz bir parçası olurlar. Ebeveynlerin çocuk eğitimine katılımı ile sorumluluğun paylaşılması, sorunlara karşı duyarlılığı ve sağlıklı yaklaşımı da beraberinde getirir. Bu görüş temelinde Karip'e göre ebeveyn ile eğitimsel sorumlulukları paylaşmada dört evre bulunmaktadır (Kurtuldu, 2010).

İlk evreye başlangıç evresi adı verilir ve bu evrede ebeveyn ile öğretmen karşılıklı olarak birbirini tanımaya, anlamaya çalışır.

İkinci evre bilgilendirme aşamasıdır. Bu aşamada baş aktör ebeveynler olup kendilerinden isteneni ve yapabileceklerini bilmek isterler.

Üçüncü evre birlikte karar verme aşamasıdır. Bu aşamada karşılıklı görüşler ele alınır. Hem öğretmen hem de ebeveyn yapacakları sonucunda ne elde edeceklerini konuşurlar.

Son evrede ise, sorumluluğu paylaşma evresidir. Bu evrede hem öğretmen hem de ebeveyn sorumluluğunun bilincindedir (Karip, 2002).

Ailenin çocuk eğitimi konusunda aktif olma sorumluluğunu taşıması ile çocuklarını anlama fırsatı okul tarafından onlara sunulmuş olacaktır. Aile ve okul arasında kurulan köprü ile veliler desteğin farkına varmakta ve eğitim çalışmalarına katılım istekleri artmaktadır. Sorumluluk bilincine varan velilerde iletişim yetisi gelişir, evdeki zaman doğru kullanılır ve okul, çocuğun eğitim ve gelişimi için ihtiyaç duyduğu bir alan olarak görülerek gözlerinde değer kazanır (Ömeroğlu ve diğerleri, 2004).

Bir diğerk destekleyen açıklamaya göre de eğer öğretmenler ebeveynlerle iletişim halinde olmaya devam ederse çocukları daha ileri seviyeye ulaşıır ve özgüvenli bireyler olurlar. Ailenin çocuklarıyla olan ilişkilerinden keyif alabilmesinin yolu çocuk ihtiyaçlarının doğru bir şekilde giderilmesi ve bilgilerin yerinde kullanılmasıdır. Ayrıca işbirliğine giden aile ve öğretmen sayesinde ortak düşünceler ortaya konur ve verilen eğitim geçerliliğini yitirmez.

Cömert'e göre ise aile katılım çalışmalarının ebeveynler üzerindeki diğerk etkileri şu şekildedir:

- Çocuklarının eğitimi için kendi üzerine düşen görevlerin bilincine varır.
- Çocuğun gelişmesi için farklı birçok açıdan katkı sunar.
- Çocuğuyla ilgilenebildiği ölçüde kendine güveni gelişir.
- Kendi ilgi, yetenek, becerilerinin farkına varır.
- Çocuğun eğitimine verdiği destekle onlara saygısı artar ve onları birer birey olarak görür.
- Çocukla sağlıklı bir iletişim kurmaya başlar.
- Çocuğuyla ilgilenmeye zaman bulamayışını dert etmekten vazgeçip kendini suçlamayı bırakır (Cömert, 2002).

2.6.3. Öğretmen ve Okul Üzerindeki Etkileri

Okulların yürüttüğü eğitim ve öğretimin görev tanımı, değişen günümüz koşullarında farklılık göstermiştir. Amacına uygun bir eğitimde okulun üzerine düşen uygulanan eğitim programının aile ile birlikte yapılması zorunluluğudur.

Okulu toplumdaki ayrılmayan bir parçaya olarak gören görüşe göre, ailenin varlığını yadsıyan eğitim yeterince gelişme kaydedemez. Öğrencilerin yüksek performansı için birlikte hareket etmesi gereken aile, öğretmen, öğrenci ve yöneticiler sayesinde okul da gelişme kaydeder (Kurtuldu, 2010).

Bazı uzmanlara göre aile, okulun yardımıyla çocuğun eğitimi için aktif katılımcıya dönüşebilir. Bunun için aileyi yakından tanıması gereken okul, ailenin uzmanlığı, deneyimleri ve görüşlerini bilerek bunları doğrultusunda yapılacak uygulamalarla ailenin aktifliğini sağlayabilir. Okulların görevi, öğrencilerin ev ve çevrelerinin genişlemesi için destekleyici sistemleri oluşturmaktır (Jyotsna, 2003).

Cömert'e göre tamamlanmış, gereğine uygun bir aile katılım çalışması ile okul ve öğretmen arasında;

- Okulun programını daha kolay gerçekleştirebilme,
- Eğitim hedeflerine ulaşma,
- Eğitimin sürekliliğini sağlama,
- Çocuğun çok yönlü gelişimine katkıda bulunma,
- Eğitimin kalitesini arttırma,
- Sağlıklı iletişim sayesinde okul ve ailenin birbirini kolayca tanıyabilmesi ve problemleri çözebilmesi,
- Sorumlulukların paylaşılması gibi kazanımlar sağlanabilir (Cömert, 2002).

2.7. Ailelerin İşbirliğini Engelleyen Unsurlar

Okul-aile arasında çocuğun eğitimini engelleyen sorunların kaynağı ileride doğabilecek başarısızlığı önleme açısından büyük önem taşımaktadır. Okul ile velilerin iş birliğini engelleyen belli başlı sorunlar aşağıda başlıklar halinde incelenecektir (Gül, 2007):

Ana-babaların kendi okul yaşantılarının olumsuzluğu: Bir öğrencinin anne ya da babası geçmişinde okulla ilgili olumsuz deneyimlere sahipse, okulu bırakmış ya da okulda başarısız olmuşsa, bu durum çocuklarının okul yaşamına da olumsuz yansır. Böyle aileler çocuklarının okul yaşantılarına ve eğitim sürecine de yeterince katılmamakla birlikte okuldan da uzak dururlar. Burada öğretmenlere düşen, velilerin okula yalnızca çocuklarıyla ilgili sorun yaşandığında çağrılmamasıdır. Her dönem eğitim-öğretim sürecinin başında, planlanan düzenli periyotlarla velilere geri bildirimler verilmelidir. Veliyi okula gelmeye istekli kılacak nitelikte görüşmeler veya etkinlikler gerçekleştirilmelidir.

Ailelerin ekonomik sorunları: Velilerin okula sadece maddi yardım yapması için çağrıldığı gibi yanlış bir yaklaşım söz konusudur. Böyle bir düşüncenin varlığı, aileleri okuldan uzaklaştırmakta başka alanlara yapabilecekleri katkılara da ket vurmaktadır. Bu duruma ailelerin kötü ekonomik durumu da eklenince katılımın isteksiz olması kaçınılmaz olur. Öğrencinin her türlü eğitim masrafı, aile bütçesini destekleyecek şekilde okul tarafından karşılanabilmelidir. Okullar aileler için maddi beklentilerin

olduğu bir kurum olmaktan çok gelişim ve bilimin ön planda olduğu çok amaçlı yapılara dönüştürülmelidir.

Ailelerin okula ayırabilecekleri zamanın kısıtlı olması: Çalışan anne ve babalar ya da ev kadını olan anneler okula yeterince zaman ayıramazlar. Çalışan ebeveynler, etkinliklerin genellikle mesai saatleri içinde olması sebebiyle katılmakta güçlük çekerler. Ev kadını olan anneler ise varsa diğer çocukların bakımı ve ev işleri nedeniyle okulla iş birliği içine yeterince giremezler.

Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması: Eğitim düzeyleri düşük olan aileler, onlarla yeterince ilgilenilmemesi sonucu okul içinde nasıl davranacağını bilemediğinden okulla yakınlık kurmakta eğitimcilerle iletişim kurmakta güçlük çekebilirler. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını doğru analiz edemezler, öğretmenleri ile uyumlu bir eğitim-öğretim atmosferi kurmakta zorluk çekerler. Çoğu öğrenci olumsuz davranışları ve söylemleri aile içinde öğrenmekte ve okula aktarmaktadır. Bu sebeple aile eğitimi çok önemli hale gelmektedir. Hiç kitap okunmayan bir ev atmosferinde büyüyen çocuk eğitim hayatında kitaplarla hep mesafeli olmaktadır.

Öğretmenlerin olumsuz tutumları: Öğretmenlerin aileler üzerinde, ailelerin yeterli zamanlarının yokluğu ya da yapılacak etkinliklere ilgisiz olacakları şeklinde olumsuz tutumları vardır. Velilere karşı gösterilen bu tutum yanlıştır. Çünkü aileler öğretmen tarafından okula faydalı olmak konusunda yönlendirilmek isterler. Öğretmenlerin üzerinde oluşan baskı onları sınıf içinde otorite boşluğu yaratmaya itmektir. Keza uyarıp kızdığı bir öğrenci, velisine şikâyet ederek öğretmeni zor durumda bırakacak durumlara sebebiyet vermektedir. Bu tip olumsuz örnekler öğretmenleri daha çekinik davranmaya daha edilgen olmaya zorlamaktadır. Öğretmenler daha bilinçli ve davranış kazandırma yolunda aile ve çevre ile uyumlu olmalıdır.

Ev ve okul kültürünün farklılığı: Farklı kültürel yapılara sahip okul ve aileler birbirinden uzaklaşmakta ve işbirliğine gitmemektedir. Ailelerin okulda kendini yabancı hissetmemesi, işbirliği içinde olması için okulun kendilerine karşı birlik ve beraberliği sağlayacak bir yapıda ve vizyonda olması gerekmektedir. Her kesime hitap edebilmelidir. Araştırmanın devam eden bölümlerinde kullanılan yöntem açıklanarak, okul yöneticilerinin görüşlerine ilişkin bulgular alt tema ve temalar altında aktarılacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır. Strauss ve Corbin (1997), nitel çalışmaları istatistiksel yöntemler yerine daha detaylı olarak verilerin toplanmasını ve soruların irdelenmesini sağlayan bir araştırma yöntemi olarak nitelendirmekte ve nitel çalışmaların verilerin daha detaylı olarak ortaya konulmasını sağladığını vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra Merriam ve Tisdell (2015), nitel çalışmaları birçok bilimsel soruyu etrafında toplayan şemsiye bir kavram olarak nitelendirmekte ve araştırılan sorunun kendi doğal ortamında fazla bir kesintiye uğramadan açıklanmasını sağlayan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, Merriam ve Tisdell'a göre (2015), nitel çalışmalarda varılan sonuçlar daha betimleyici özelliğe sahiptir. Nitel araştırma, yaşanmış deneyimlerin ve konuyla ilgili görüşlerin derinlemesine aktarılmasını ve anlaşılmasına olanak tanır. Seggie ve Bayyurt'a göre (2015), nitel çalışma yapan araştırmacılar için katılımcılar ve katılımcıların kendi ifadeleriyle konu ile ilgili algı ve düşüncelerine ulaşmak çok önemlidir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni fark edilen ama derinlemesine ve detaylı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramlarla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Olgubilim çalışmalarının temel amacı, bir olguya ilgili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007). Olgubilim çalışmalarında genellikle bir olguya ilişkin bireysel algıların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışma, belirlenen problem doğrultusunda yirmi dört ortaokul müdür ve müdür yardımcısı ile iletişime geçilmiş ve on iki okul yöneticisi görüşme yapmayı kabul etmiştir. Bu bağlamda araştırmada görüşme yapılan okul yöneticilerinin okul-aile işbirliği hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

3.2. Katılımcılar

İstanbul ili Bahçelievler ilçesinde ortaokullarda görev yapan ve çalışmaya katılmayı kabul eden on iki ortaokul müdür ve müdür yardımcısı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, ortaöğretim kademesinde görev yapan müdür ve müdür yardımcıları, katılımcı okul yöneticileri olarak seçilmiştir. Çalışmada ortaokulların seçilmesinin nedenleri olarak, araştırmacının bu kademedeki görev yapması ve OAB yapı ve işleyiş sıkıntılarının genellikle bu kademedeki yoğunlaşması olarak gösterilebilir. Katılımcıların akademik ve kurumsal kimliklerinin gizliliği ilkesine bağlı kalınarak okul yöneticileri ve okullar için takma isimler kullanılmıştır. Katılımcı okul yöneticilerinin özellikleri aşağıdaki tabloda aktarılmıştır.

Tablo 1: Katılımcı Okulların Durumları ve Okul Müdürlerine İlişkin Veriler

Okul	Öğrenci Sayısı	Okul Yöneticilerinin İsim ve Görevleri	Cinsiyet ve Yaş	Yöneticilik Deneyimi
Okul 1	1794	Hakan (Müdür)	Erkek- 63 yaşında	25 yıl
Okul 2	1946	İlteriş (Müdür Yard.)	Erkek- 40 yaşında	11 yıl
Okul 3	1488	Pelin (Müdür Yard.)	Kadın - 36 yaşında	7 yıl
Okul 4	2421	Erhan (Müdür)	Erkek- 45 yaşında	9 yıl
Okul 5	1880	İsmail (Müdür)	Erkek- 55 yaşında	13 yıl
Okul 6	1370	Melih (Müdür)	Erkek- 58 yaşında	15 yıl
Okul 7	1561	Serdar (Müdür)	Erkek- 43 yaşında	14 yıl
Okul 8	1510	Yakup (Müdür)	Erkek-48 yaşında	17 yıl
Okul 9	1350	Deniz (Müdür)	Kadın -50 yaşında	13 yıl
Okul 10	1270	Ahmet (Müdür)	Erkek-39 yaşında	11 yıl
Okul 11	1667	Sedat (Müdür Yard.)	Erkek-41 yaşında	7 yıl
Okul 12	1790	Kerim (Müdür)	Erkek-61 yaşında	16 yıl

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma, okul-aile işbirliğinin geliştirilmesini incelemeye yönelik okul yöneticileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sürecinde görüşmeler randevulu şekilde yapılmıştır. Araştırmada okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından hazırlanan davet mektupları okul yöneticilerine iletilmiştir. Davet mektubu, araştırmanın amacı, gönüllü katılım formu ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izni gibi öğeleri içermektedir. Araştırmaya gönüllü katılım sağlamak isteyen okul yöneticileriyle görüşme öncesinde e-posta ya da telefon aracılığı ile randevu alınmıştır. Yapılan görüşmeler, katılımcıların izni alınarak kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar daha sonra yazıya dökülmüş ve yine katılımcının onayı alınarak çalışmada kullanılmaya hazır duruma getirilmiştir. Katılımcılara, kimliklerini korumak amacı ile takma isimler verilmiştir. Araştırma Şubat 2017 tarihinde başlamış ve Aralık 2017 yılında tamamlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Nitel araştırma çalışmalarında veriler dört aşamada analiz edilmektedir. Bu aşamalar (Yıldırım ve Şimşek, 2011):

- 1) Verilerin kodlanması,
- 2) Temaların bulunması,
- 3) Kodların ve temaların düzenlenmesi,
- 4) Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

Araştırma için toplanan görüşme metinlerinin analizi yukarıda belirtilen analiz aşamaları referans alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme metinleri okunarak verilerin kodlanması gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler belirli kategoriler altında toplanmış ve temalar oluşturulmuştur. Kavramların incelenmesi sonucu kod ve temaların düzenlenmesi yapılmıştır. Maxwell (1996), anlatanın bakış açısına göre konuyla ilgili ilginç noktaların seçilerek yansıtılmasını “kısa anekdotlar” olarak ifade etmektedir. Araştırmada ortaya çıkan verilerin analizi sırasında okul yöneticilerinin ifadeleri dikkatte incelenmiştir. Hikâye şeklinde düzenlenen özetlerde Seidman'ın (1998) kullandığı yöntem ele alınarak, liderin deneyimlerinin, görüşlerinin ve inançlarının

yansıtılmasına çalışılmıştır. Toplanan veriler araştırmacı tarafından geniş bir zamanda dzenlenmiş, ilk analizleri yapılmış ve verilerden çıkarılan anlamlar bir rapor haline getirilmiştir.

Tablo 2. Örnek Veri Analizi Tablosu

Metin	Kodlar	Kategori	Tema
<p>S.7. Bir Okul Aile Birliği modeli önerecek olsanız nasıl bir model önerirdiniz?</p> <p>C.1. Benim önereceğim okul aile birliği modeli, Okul aile birliklerinin <u>maddi kaygısı olmaması</u> yönündedir. Maddi bir destek arayışı dar bütçeli ailelerden oluşan bir veli ve çevre profilinde çok zor ve zahmetli olmaktadır. Okul aile birlikleri <u>maddi olarak güçlü olmalı</u> ve bu kaynağı tamamen maddi imkânı yeterli olmayan devamlı ihtiyaç sahibi <u>öğrencilere yardımda</u> kullanılmalıdır. Okul aile birliğinin tek görevi maddi durumu iyi olmayan ihtiyaç sahibi muhtaç öğrencilere yardım olmalıdır.</p>	<p>Maddi kaygı, maddi olarak güçlü, öğrencilere yardım</p>	<p>Finans İhtiyacının Karşılanması, Profesyonel OAB, OAB Kurul Yapısı</p>	<p>OAB Finans Sağlama Çabaları OAB Finansman Sorunları</p>

(Detaylı Örnek için Bakınız EK 3. Örnek Veri Analizi)

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular yer almaktadır. Okul yöneticilerinin okul-aile birliği hakkındaki görüşleri içerik çözümlemesinde çalışmanın problemleri doğrultusunda altı tema ortaya çıkmıştır. Problemler, alt temalar ve temalar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Problemler ve Temalar

Alt Problemler	Temalar
1. Alt Problem Okul Yöneticilerinin OAB’nin Finansal İşlevlerine İlişkin Görüşleri	Tema 1 1.1. OAB Finans Sağlama Çabaları 1.2. OAB Finansman Sorunları
2. Alt Problem Okul Yöneticilerinin OAB-Çevre İlişkilerine Yönelik Görüşleri	Tema 2 2.1. Dış Çevrenin OAB’ye Katkıları ve Beklentiler 2.2. OAB-Dış Çevre İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar
3. Alt Problem Okul Yöneticilerinin OAB Yapısı ve İşleyişi Hakkındaki Görüşleri	Tema 3 3.1. OAB Yapısı ve İşleyişi ile İlgili Sorunlar 3.2. OAB Yapısı ve İşleyişi ile İlgili Model Önerileri

4.1. Okul Yöneticilerinin OAB’nin Finansal İşlevleri Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada, okul müdürlerine görüşmeler esnasında okul-aile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik sorular yönlendirilmiştir. Okul müdürlerinden alınan cevaplar kodlama ve kategori olarak dağıtılmış, oluşan alt tema ve temalar detaylı biçimde paylaşılmıştır.

4.1.1. Okul-Aile Birliği Finans Sağlama abaları

Görüşülen okul yöneticileri okul-aile birliğinin finans sağlama çabalarına ait görüşlerini betimleyen iki madde tespit edilmiştir: “Bağış, destek ve aidat; okulda yapılacak etkinlikler ve kantin gelirleri”.

Okul yöneticileri OAB’lerinin okula finans sağlamada önemli bir etken olduğunu dile getirmiştir. Finans sağlama konusu ile ilgili farklı görüşler olsa da yöneticilerin çoğu “bağış, destek ya da aidat” adı altında toplanabilen gönüllü veli desteğine dikkat çekmiştir. Deneyimli okul yöneticilerinden olan İteriş’in aşığıda alıntılanan sözleri görüşleri şöyle yansıtmıştır.

... Okul aile birliği finansman sağlama çalışmaları, veliye dayanıyor. Velilerden para toplama yöntemiyle okulları ayakta tutmaya çalışıyoruz. Veli ne kadar okuluna sahip çıkarsa okulda fiziki açıdan o kadar sağlıklı ve daha steril bir okul oluyor. Veli sahip çıkmayan okullarda, okul biraz daha farklı boyutlarda oluyor. şimdi bu durumda veliden yani öğrenciden para toplama sistemine dayalı bir işleyişimiz var. Okul aile birliği topladığı paralarla okulu idame ettirmeye alışıyor... (İteriş, 2017).

Okul yöneticilerinden olan Hakan, gelir durumuna bağlı olarak toplanan periyodik yardımların, okulların finans sağlama çabalarında ne derece önemli olduğu şu sözlerle açıklamaktadır.

...Bu konuda görüşüm devlet sabit bir rakam belirlesin, durumu iyi olmayan öğrencilerden alınmasın. Örneğin 50 tl gibi bir rakam ama durumu olmayandan alınmasın önemli değil. Çünkü bağış alıyoruz okulun finansal kaynaklarının büyük bir kısmını bu bağışlardan karşılıyoruz. Okul-aile birliklerine burada büyük bir görev düşüyor. Aidatların düzenli olarak toplanabilmesi okullar için gerçekten çok önemli... (Hakan, 2017).

Okul yöneticilerinden Erhan, katkı paylarının kaldırılması ile birlikte okul finans sağlama çabalarının bağışlar üzerinde yoğunlaştığını, bu bağışların toplanmasında OAB’ye büyük bir sorumluluk düştüğünden bahsetmektedir.

...Okul aile birlikleri daha önce katkı payı toplanarak finansman sağlamaya çalışıyordu. Daha sonra katkı payı yasaklanınca velilerin gönüllülük esasına göre bağışlarıyla idare etmek istedi. Ancak gönüllü olarak bağışın yeteri kadar yapılmadığı görüldü. Okul aile birliklerine bu durumda büyük sorumluluk düşüyor. Biz okul yöneticileri olarak velileri ikna etmekte zorlanıyoruz. OAB bağış toplama konusunda daha etkin şekilde davranmalı... (Erhan 2017).

Okul yöneticilerinin OAB'ye finans sağlama konusundaki bir diğer görüşleri etkinlikler ve kantin gelirleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu gelirler velilerden direkt olarak para toplama çalışmaları yerine etkinlikler ve kantin kirası ile okula gelir sağlama çalışmalarıdır. Okul yöneticilerinden Serdar, bu konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

...Finansman sağlama konusunda okul aile birliklerinin okul adına işletilebilecek mekanların belediyelere tahsis edilmesi, bu tesislerin her türlü vergiden muaf tutularak Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi okulun her türlü ihtiyacı bu tesislerden gelecek finansmanla yapılması gerekmektedir... (Serdar, 2017).

OAB finans sağlama konusunda okul içi ve okul dışı etkinlikler yolu ile elde edilecek gelirin önemi, görüşmelerde göze çarpmaktadır. Okul yöneticisi Deniz, okul üzerinde bulunan finansal yükün kaldırılması için yapılacak etkinliklerin önemini şu şekilde ifade etmektedir.

Okullarda finansman, öğrenci velilerinin sağladıkları yardımlar, bağışlardan çok okul içi ve okul dışında yapılan etkinliklerle sağlanıyor. Finansman için ya öğrenci velileri üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeli ya da okul içinde ve dışında çeşitli etkinliklerle finansman sağlanmasında bizlere yardım etmelidir. Bu okulun finansal yükünün azaltılması için çok önemli... (Deniz, 2017).

Görüşülen birçok okul yöneticisi kantin gelirlerinin okul finansı için önemli bir kaynak olduğunu ifade etmiştir. Kantin geliri dışında, okul içerisinde OAB liderliğinde yapılacak kermeslerin de okul finansman sağlama çalışmalarına katkı olabileceğini belirtmişlerdir. Deneyimli okul yöneticilerinden olan Kerim OAB'lerin bu geliri sağlamadaki rolünü şu şekilde ifade etmiştir.

...Okullarda finansman sağlama konusunda aidat ve bağış gelirleri dışında önemli bir kaynağımız da kantin kiralari altında. Buralardan alınan kiralar ile okulun ihtiyaçlarına katkıda bulunabiliyoruz. Bunların dışında okul-aile birlikleri ile okulda tiyatro, gezi gibi etkinlikler düzenliyoruz. Bunun dışında kermesler var... (Kerim, 2017).

Katılımcı okul müdürleri OAB'lerin finansman sağlamada ne gibi işlevleri ve katkıları olduğunu ifade ederken aynı zamanda finansman sağlamada yaşanan zorlukları da dile getirmişlerdir. Bu kapsamda "OAB finansman sorunları" 2. Alt tema olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ilerleyen satırlarda bu finansman sorunları incelenmiştir.

4.1.2. Okul-Aile Birliği Finansman Sorunları

Görüşülen okul yöneticileri okul-aile birliğinin finans sorunlarına ait görüşlerini betimleyen iki madde tespit edilmiştir: "Velilerin tutumu ve Bakanlığın açıklamaları".

OAB finansman sorunları konusunda, okul yöneticilerinin birçoğu finansman sağlama konusunda velilerin yeterli ilgiyi göstermediğini aktarmaktadır. Ayrıca bakanlık tarafından "okulların gideri devlet tarafından karşılanır" söyleminin de finans sağlamada yaşanan sorunlar arasında olduğu dile getirilmektedir. Bu söylem veliyi etkileyen bir tutumu meydana getirirse de, velilerin genel ilgisizliğinin söylemden kaynaklanan zorluklardan ayrıldığı görülmektedir.

Katılımcı okul müdürlerinden Erhan, velilerin bağış toplanması konusundaki duyarsız ve ilgisiz tutumunu şu şekilde ifade etmektedir.

...Katılım yok, veliler ilgisiz, duyarsız. Bağış almamız lazım ama veliler kurula bile katılmıyorlar. Bağış almak gerekiyor ancak veli para vermek istemiyor. Tabi ilkokullarda durum farklı orada veliler daha çok katılıyor bağış daha kolay toplanyor... (Erhan, 2017).

OAB finansman sorunları konusunda, okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik durumunun velilerin tutumunu etkilediği belirtilmektedir. OAB'nin veli ile bağış üzerine kurulan bir iletişimde olması, velilerin okulun harcamaları konusunda

irdeleyici yapısının da tutumu etkilediği belirtilmektedir. Finans sağlamada veli tutumunu etkileyen bir diğer etkenin de velinin diğer velilerle olan etkileşiminin olduğu açıklanmaktadır. Katılımcı okul yöneticilerinden İlteriş, durumu şu şekilde açıklamaktadır.

...Okulun bulunduğu çevre burada çok önemli, finansman kaynakları okulun sadece velilerden toplanan bağış karşılığı olduğu için okul hangi çevredeyse velilerin maddi durumu ne ölçüde düzgün ve güzelse okula da o ölçüde yansıyor. Şimdi güçlükler tabii şudur okul aile birliği veli ile direkt muhatap oluyor, bağış istiyor. Veli bağış yapıyor ya da yapmıyor. Bağış yapan veli, bu parayı nerede kullanıyorsun, nasıl kullanıyorsun, niçin kullanıyorsun, ne alıyorsun? diye hesap sorabiliyor... Yardım etmeyen bir kişi diğer veliler için de olumsuz örnek oluyor ve o bağış vermedi ben neden bağış vereyim derken, bağış sistemine dayalı çalıştığı için okullar millet birbirini etkilemek zorunda kalıyor ve etkiliyor. Örneğin bir sınıfın tüm öğrencilerinin velileri yardım etmişse yardım yapmayanlarda sınıfa uyup yardımını yapıyor, aksine yardım yapmamışsa sınıf geneli bu sefer yapanlarda cayabiliyor... (İlteriş, 2017).

Okul müdürlerinden İsmail, finans sağlamada yaşanan sıkıntılarda veli tutumunun rolünün önemli olduğunu vurgulamıştır.

Okulun finansman kaynaklarının büyük bir bölümü hizmetli giderlerine aktarılmaktadır. Birçok okul bunu bile karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Veliler gönüllü olarak bu giderleri bağışla karşılamak istememektedir. Velilerin bu konudaki tutumları okulları ciddi anlamda zor durumda bırakmaktadır (İsmail, 2017).

Deneyimli okul yöneticilerinden Melih, finans konusunda velilerle yaşadıkları sıkıntıları samimi şekilde ifade etmiştir.

Dönem başında tüm veliler üzerlerine düşen görevi yerine getirirler, az da olsa bağış yapsalar finansman anlamında hiçbir sıkıntı kalmaz ve etkinlikler yapılmadan rahat bir dönem geçirilir... (Melih, 2017).

OAB finansman sorunları içinde bir diğer etmen de devletin katkı payları ya da bağışlara yönelik yaptığı açıklamalardır. Katılımcı okul yöneticilerinden Ahmet

bakanlığın bu konu hakkındaki açıklamalarının okulu sıkıntıya düşürdüğünü, devletin bu konuda vatandaşları bilgilendirmesi konusundaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

...en büyük güçlüğümüz devlet büyüklerimizin okulların biz ihtiyacını karşılıyor okulların kesinlikle kayıt parası veya katkı payı alınmayacaktır. Zorunlu olarak almayacaktır demesi bizi sıkıntıya düşürüyor. eee.. bir okulun giderleri malumunuz temizlik, kırtasiye malzemesi vb. bunları karşılamak için mecburen para toplamamız lazım en büyük güçlük bizim dediğim gibi devlet büyüklerimizin bu konuda halka, vatandaşa yani velilere doğru bildirim yapmaması... (Ahmet, 2017).

Devlet beyanlarının okul veli görüşlerini olumsuz yönde etkilediği, velilerin bu açıklamaları dikkate aldığı ve finans sağlama konusunda okulların düştüğü zor durumu Hakan şu şekilde açıklamaktadır:

...veliler olaya baktıkları zaman, okula baktıkları zaman şöyle düşünüyorlar haklı olarak düşünüyorlar diyorlar ki; devletin okulu, devlet finansmanını sağlasın ama bunu neden böyle düşünüyorlar çünkü devleti yöneten siyasetçiler genellikle okulların bir ihtiyacı yoktur gibi bir beyanlarda bulunuyorlar ve bu açıklamaları da velilerin kafasında yer ediyor ondan sonrada okulun şu sıkıntısı var denildiği zamanda da aile birliklerine devlet karşılasın diyorlar ve aile birlikleri en büyük sıkıntıyı orada yaşıyor. Açıklamalar yetmiyor çünkü okul aile birliklerinin açıklamalarından daha önemlisi onlar için bakanlığın yapmış olduğu açıklamadır. Bu kadar... (Hakan, 2017).

Katılımcı okul yöneticilerinden Pelin, bakanlığın açıklamalarının OAB finansman kaynaklarında karşılaşılan güçlüklerden olduğunu düşünmektedir.

...MEB'in okulların ihtiyacı yoktur, aidat vs. alınmamalıdır açıklamaları ve yöneticilere bu yönde baskıları, okulun finansman kaynaklarını karşılamada karşılaştığı güçlüklerdir... (Pelin, 2017).

4.2. Okul Yöneticilerinin OAB-Çevre İlişkileri Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada, okul müdürlerine görüşmeler esnasında okul-aile-çevre işbirliğine yönelik sorular yöneltilmiştir. Okul müdürlerinden alınan cevaplar kodlama ve kategori olarak dağıtılmış, oluşan tema ve alt temalar detaylı biçimde paylaşılmıştır. Okul yöneticileri bu alt probleme dayalı iki tema etrafında yoğunlaşmıştır. Bu temalar çevresel katkı-beklentiler ve sorunlar odağında toplanmıştır.

4.2.1. Dış Çevrenin Okul Aile Birliğine Katkıları ve Beklentiler

Görüşülen okul yöneticileri, çevrenin okul-aile birliğine etkileri konusuna “katkıları ve beklentiler” olarak betimlenecek şekilde iki farklı bakış açısından yaklaşmışlardır.

Okul yöneticileri, OAB’lerinin çevre ile ilişkilerinde farklı görüşler ortaya koysa da yöneticilerin çoğu “OAB-çevre ilişkileri nasıldır?” sorusuna, ilk olarak beklentilerinden bahsederek değinmişlerdir. Okul yöneticilerinden Melih bu konu ile ilgili görüşlerinde; çevrenin OAB’lere katkısının son yıllarda önemli bir düşüş gösterdiğini, özellikle okul çevresinde bulunan esnaf ve kuruluşların bu konuda çalışma yapmasının gerektiğini düşünmektedir.

Okul aile birliğine çevrenin katkıları geçtiğimiz yıllara göre özellikle son 5 yılda gittikçe azalmıştır. Örneğin okul çevresinde birçok mağaza var. Kırtasiyeler var. Bunlar okulumuza destek olmalı. En azından okulun temel masraflarını karşılayarak bunu yapabilirler... (Melih, 2017).

Deneyimli okul yöneticilerinden olan İlteriş, okulun peyzaj ihtiyaçlarının esnaf tarafından karşılanması gerektiği, çevrenin bağışlar yoluyla okulun finansal durumuna destek olabileceğini şu sözlerle belirtmiştir.

...Genelde boya, bahçe düzenlemesi peyzaj anlamında bunun dışında çok olması gereken bir şey belki ama esnafın eğer çocuğu yoksa okulun karşısında adamın börekçi dükkanı varsa okulun karşısında herhangi bir dükkanı kırtasiyesi varsa belki bağış ve desteği okulun ayakta durması anlamında onların işine geleceğinden dolayı yardım edebilirler... (İlteriş, 2017).

Okul yöneticilerinden olan Pelin, OAB çevre katkılarının yasal düzenlemeler yolu ile düzenlenmesi gerektiğini bu sayede istenilen katkının alınabileceğini şu sözlerle ifade etmiştir.

...Okulun etrafında bulunan kar marjı güden kurum ve kuruluşların okulun gelişimine katkıda bulunması hususunda gerekli yasal düzenlemelerin ilgili kurum ve kuruluşlarca ek külfet getirmeden yapılması gerekmektedir. Aksi durumda yakın çevrenin okul aile birliğine katkısı olmayacak ya da istenilen düzeyde olmayacaktır... (Pelin, 2017).

Velilerin okula olan desteğinin hem eğitim kalitesinde hem de okulun finansal durumunun düzeltilmesinde çok önemli olduğunu Hakan şu şekilde açıklamıştır:

Okul-aile birliği çalışmalarında çevrenin katkısına çok fazla ihtiyacımız var. Velilerden beklentimiz finansal yardımın yanında okul-aile birliği çalışmalarına etkin biçimde katılmadır. Eğer böyle olursa hem eğitim kalitemiz yükselir, hem de okulumuz daha iyi duruma gelir... (Hakan, 2017).

OAB'lere çevre katkıları düşünüldüğünde velilerin okulu sahiplenmesinin yöneticiler açısından önemi şu ifadeler ile özetlenmektedir:

...Veliler okulumuza gelsin. Okulumuzu sahiplensin, bu çocuklar hepimizin çocukları. Bu çocuklar bizim geleceğimiz. Maddiyat önemli bir nokta ama velilerin okul-aile birliklerine ve bizlere desteği en önemli beklentimiz... (Sedat, 2017).

Yöneticilerin OAB-çevre ilişkilerinin etkileri üzerine yapılan görüşmede "çevre katkıları" ikinci betimleyici olarak ortaya çıkmıştır. Okul yöneticilerinden İsmail bu velilerin okula olan desteğinde öğrencilerin, okulun ve yöneticilerin pozitif yönde etkileneceğini şu sözlerle ifade etmiştir:

...Veliler geçen senelerde hem bizim eksikliğimiz, hem de belki onlardan kaynaklı olarak çalışmalara gelmiyordu. Şimdi durum biraz değişti. Veliler artık kermeslerimize geliyor. Çalışmalarda yer alıyor. Birçoğu finansal olarak da elinden geleni yapmaya çalışıyor. Böyle olunca hem öğrencilerin okula tavrı değişti, hem okul olarak rahatladık hem de bizim motivasyonumuz arttı... (İsmail, 2017).

Okul aile birliğine belediye, esnaf ve diğer kuruluşların destek olmasının yarattığı etkiyi şu şekilde ifade edilmektedir:

...Biz okul olarak çevre olanaklarını son derece iyi kullanmaya çalışıyoruz. Özellikle son yıllarda belediyelerden, okulun yapısı ile ilgili destek alıyoruz. Çevre esnafları okula yardıma teşvik ediyoruz. Örneğin spor turnuvalarında forma sponsoru alıyoruz. Bu şekilde hem onların reklamı oluyor, hem de harcamalarımızı daraltıyoruz... (Yakup, 2017).

...Okul aile birliği başkanımız iyi bir esnafımızdı burada sağ olsun birçok konuda yardımcı oldu diğer esnaflarla konuşarak kırtasiyelerden malzeme yardımı alabildik. Bazı giyim mağazalarından fakir öğrencilerimize işte kıyafet yardımı alabildik bazı diğer esnaf bakkallardan bazı öğrencilerimize belirli miktarda fiş yardımıyla gıda yardımı yapabildik ama bunlarda olumlu faydalarını gördük... (Kerim, 2017).

4.2.2. OAB-Çevre İlişkilerinde Yaşanan Problemler

Görüşülen okul yöneticileri okul-aile birliğinde yaşanan problemler konusuna “velilerden kaynaklı problemler” ve “çevrenin sosyo-ekonomik durumu” olarak betimlenecek şekilde iki farklı bakış açısından yaklaşmışlardır. Velilerden kaynaklı problemler büyük oranda veli katılımı konusunda odaklanmıştır. Okul yöneticilerinin büyük bir bölümü velilerin katılım konusunda isteksiz davrandığını belirtmektedir. Ayrıca okulun bulunduğu çevrenin düşük sosyo-ekonomik düzeyde olmasının da çevre ilişkilerini olumsuz etkilediği görüşü ortaya çıkmaktadır.

Okul müdürlerinin, veli katılımında yaşanan sorunlara dair görüşleri velilerin katılım konusunda isteksiz olmaları, OAB’de görev almayı istememeleri, velilerin toplantılara katılım konusunda yeterli ilgiyi göstermemeleri konularında odaklanmıştır. Bu konuda yaşanan problemin OAB’lerin temel prensibini de etkilediğini samimi biçimde vurgulamışlardır. Konu hakkındaki ifadeler şu şekildedir;

...Okul Aile Birliğine katılım yok maalesef okul bu konuda yalnız kalıyor. Veliler kurul toplantılarına bile gelmiyor. Çok az kişi ile üç beş kişi ile toplantı yapıyoruz. Veliler kurula da ilgisiz kalıyor katılmak istemiyor. Biz zorlukla kurul seçimini yapıyoruz. Kimse kurula katılmak, üye olmak konusunda istekli ve ilgili değil...(Erhan, 2017).

...Ve böyle bir kuruluş olmasına rağmen velileri toplantıya davet ettiklerinde hiçbir şekilde karşılık görmemektedirler ve velilerle diyaloga girmek istediklerinde veliler çok ilgi göstermemektedir. Hâlbuki aynı velileri okul idaresi çağırdığı zaman veliler daha çok çabuk gelmektedir. Bu da okul aile birliklerinin çalışmalarını zorlaştırmaktadır... (Hakan, 2017).

...Şimdi okul aile birliği zaten biliyorsunuz velilerden oluşuyor. Bizim en büyük sıkıntımız burada velilerin okul aile birliğine katılımlarını gerçekleştiremiyoruz. Yani veliyi okula çekemiyoruz bir türlü... (Kerim, 2017).

...Aileler okula karşı yeterince duyarlı değiller, toplantılara katılmıyorlar... Bu durum OAB yapısının boşa çıkmasına neden oluyor... (Serdar, 2017).

Okul-aile birliğine çevre katılımında yaşanan problemlerde odaklanılan diğer bir betimleyici “çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi” olarak ortaya çıkmıştır. Okul yöneticileri, buldukları çevrenin düşük sosyo-ekonomik düzeyde olduğunu bu durumun hem finans hem de bilinç yönünden çevresel katılımı olumsuz yönde etkilediği görüşünde odaklanmıştır.

Deneyimli okul yöneticilerinden Serdar, düşük sosyo-ekonomik düzeyin çevre katkısını olumsuz yönde etkilediğine dair görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

Okulumuz maddi olanakları kısıtlı çoğu işçi ve çok çocuklu eğitim düzeyi düşük bir çevrededir. Aileler maddi yetersizlikten okulla yeterince ilgilenmemektedir. Dolayısıyla çevreninde okula katkısı yeterli derecede yoktur. Okul bu konuda yeterli çevre desteği görememektedir... (Serdar, 2017).

Okul yöneticilerden İlteriş çevre katkısına sosyo-ekonomik düzeyin etkisine dair diğer ifadeleri şu şekildedir;

Okul aile birlikleri düşük sosyo-ekonomik çevrelerdeki okullarda yeterli destek ve ilgiyi görememektedir... (İlteriş, 2017).

Katılımcı bir diğer yönetici Ahmet, okul-aile birliklerinde velilerin ilgisizliğinin düşük sosyo-ekonomik çevreden kaynaklandığını vurguluyor.

Çevrenin katkısı yok gibi, katılım zayıf, okul aile birliği üyelerini neredeyse zorla seçtiriyoruz. Veliler ilgisiz bunun okulumuz bulunduğu çevreden kaynaklandığı düşünüyorum... (Ahmet, 2017).

4.3. Okul Yöneticilerinin OAB Yapısı ve İşleyişi Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada, okul müdürlerine görüşmeler esnasında okul-aile birliği yapısı ve işleyişine yönelik sorular yöneltilmiştir. Okul müdürlerinden alınan cevaplar kodlama ve kategori olarak dağıtılmış, oluşan tema ve alt temalar detaylı biçimde paylaşılmıştır. Okul yöneticileri bu alt probleme dayalı iki tema etrafında yoğunlaşmıştır. Bu temalar OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili sorunlar ve model önerileri üzerinde toplanmıştır.

4.3.1. OAB Yapısı ve İşleyişi ile İlgili Sorunlar

Görüşme yapılan okul yöneticileri OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili sorunların temelinde “finans sağlama yükümlülüğünün” varlığı üzerinde yoğunlaşmıştır. OAB’ye yüklenen bu sorumluluğun, yapının asli görevlerini ihmal etmesine neden olduğu görüşünde ortaklaşmıştır.

OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili sorunlar olarak belirlenen temanın birinci betimleyicisi olan “finans sağlama yükümlülüğüne” ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

Katılımcı okul yöneticilerinden Pelin OAB finans sağlama işlerinde harcanan mesainin, birliğin diğer sorumluluklarını yerine getirmede olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedir.

Okul aile birliği çalışmalarının en temel sorunu maalesef okul masraflarını karşılamak için gelir elde etme ve giderlerin karşılanması için gösterilen yüksek mesaidir. Yani bu durumda okul aile birliğinin diğer işleri arka planda kalıyor... (Pelin, 2017).

Deneyimli okul yöneticilerinden olan Serdar, finans sağlama yükümlülüğü nedeniyle eğitim faaliyetlerinde yaşanan aksaklığa değinmektedir.

...Okul idaresi bu konuya çok fazla zaman ve enerji harcamakta eğitim kalitesinin yükseltilmesi ya da eğitsel faaliyetlerinde denetim ve

planlanmasında geri kalmaktadır. Öğretmen sınıfta öğrenciden bağıştta bulunmalarını talep etmek zorunda kalıyor... (Serdar, 2017).

OAB'lerin asli görevinin finans sağlama değil, veli, okul, arasında iletişim kurmak olduğunu söylemiştir. Yüklenen bu finansal sorumluluğun işleyişi olumsuz yönde etkilediğine dair iki ortak görüş şu şekilde ifade edilmektedir;

Okul Aile Birliklerinin asıl görevleri finansman sağlamak değildir. Okul Aile Birliklerinin asıl görevi okulla velilerin arasındaki iletişimi sağlamak, velilerin sorunlarını okulla paylaşmak okul idaresiyle ortak çözümler yaratmaktır. Ee zamanın çoğu buna giderse, tabi diğer işlevler geri planda kalıyor...(Hakan, 2017).

...Okul aile birlikleri şu anda sadece okulun giderlerini karşılamak için çaba sarf etmektedir. Oysa okul aile birliğinin esas amacı okul yönetimi ve okulda çalışanlarla öğrenci ve öğrenci velileri arasındaki iletişimi sağlamak olmalıdır. Durum böyle olunca işleyişten verim alamıyoruz tabi... (İsmail, 2017).

OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili temel olarak görülen diğer görüş ise “velilerden kaynaklı sorunlar” olarak ortaya çıkmaktadır. Velilerin yapılan toplantılara katılmadığı, katılsa bile sorumluluk almaktan kaçındığı bu nedenle birliğin işleyişinde aksaklıkların ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Deneyimli okul yöneticilerinden olan Hakan, okul aile birliklerinde veliler ile yaşanan iletişim probleminin çalışmaları sıkıntıya soktuğunu belirtmiştir. Bu iletişim probleminin yapılan işlere önemsiz olarak bakılmasına neden olduğu ifade edilmektedir.

Okul Aile Birliklerinin bence en temel sorunu Okul Aile Birliklerinin velilerle iletişiminde yaşadığı sıkıntılardır. Çünkü okul aile birliklerinin velilerin gözünde yapmış olduğu çalışmaların etkisiz kalması Okul Aile Birliklerinin hak ettiği değeri kazanamaması ve okullarda sadece bir formaliteyi yerine getirmek gibi bir misyonu yerine getiriyormuş gibi olmaları velilerin gözünde bu değersizlik tabi ki Okul Aile Birliklerinin içinde en önemli sorundur... (Hakan, 2017).

Okul aile birliği işleyişinde yaşanan sorunları veli iletişimine bağlayan bir diğer okul yöneticisi olan İlteriş, bu iletişim probleminin veli ve birlik arasında iletişim koordinasyonu olmamasından kaynaklandığını ifade etmektedir.

...En temel sorun okul aile birliği üyelerinin velilerle temaslarını iletişimlerini tam olarak sağlayamaması. Bir odaları var veli giderse gider gitmezse birbirilerini görmezler. Yani sürekli velilerle koordineli çalışmalarının sağlanması lazım velilerin okula katılımının sağlanması lazım... (İlteriş, 2017).

OAB çalışmalarında yaşanan temel sorunlara değinen katılımcı okul müdürlerinden Kerim, okul-aile birliğinde veli ile yaşanan iletişim probleminin katılım problemi yarattığını ifade etmiştir. Bu durumun velilerin OAB Kurulu yapısında görev ve sorumlukların dağılımını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır.

Okul aile birliği çalışmalarında öncelikle biz okul aile birliği seçimlerinde bizim en büyük sorunumuz iletişim problem. Bu problem nedeniyle veliyi okul aile birliği toplantılarına, seçim toplantılarına katılmakta zorlanıyoruz onları katmakta zorlanıyoruz. Katılsalar bile yönetimde veya başkanlıkta görev almaktan, sorumluluk sahibi olmaktan kaçınıyorlar bu konuda velilerimize iş düştüğünün farkındalar ama sorumluluk almaya gelince velilerimiz maalesef ki sorumluluk almaktan kaçınıyorlar... (Kerim, 2017).

4.3.2. OAB Yapısı ve İşleyişi ile İlgili Model nerileri

Görüşme yapılan okul müdürlerine, “Bir OAB modeli önerecek olsanız nasıl bir model önerirdiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplarla OAB’lerin yapı ve işleyişi hakkında çeşitli öneriler ortaya çıkmıştır. Bu önerilerde ortaya çıkan en temel faktörlerden ilki “OAB’lerin finans toplama görevinden sıyrılması” dır. Bu görüş ayrıca eğitim harcamalarının devlet tarafından karşılanması gerektiği fikrinin de sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Bu nedenle OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili model önerilerinin ilk betimleyicisi “Finans İhtiyacının Karşılanması” olarak belirlenmiştir. Bu betimleme ile ilgili şu görüşler ortaya çıkmıştır;

Katılımcı okul yöneticilerinden Serdar, OAB için önerdiği modelde eğitim harcamalarının devlet tarafından karşılanması gerektiğini bu sayede birliğin maddi

kaygılarının ortadan kalkacağını ve eğitim hizmetlerine ağırlık verilebileceğini belirtmiştir.

Benim önereceğim okul aile birliği modelinde eğitim harcamalarının, okul masraflarının tamamı devlet tarafından karşılanmalıdır. Bu sayede okul aile birliğinin maddi kaygısı olmaz ve birlik eğitim hizmetlerine daha çok yönelebilir... (Serdar, 2017).

Deneyimli okul yöneticilerinden İsmail, eğitime ait tüm giderlerin devlet tarafından karşılanması gerektiğini belirtmiştir. OAB'lerin finans görevinin ortadan kaldırılmasının veli ve çevre iletişimini artıracaklarını dile getirmiştir.

Eğitim harcamaları okulun kapasitesine göre genel bütçeden yapılmalı, çalışanların ücretleri ve araç gereç ihtiyaçları ile tüm giderler devlet tarafından karşılanmalıdır. Okul aile birlikleri sadece finans sağlayan kuruluşlar olmaktan çıkarılmalıdır. Bu da okulun giderlerinin devletçe karşılanmasıyla mümkün olabilir. Bu durumda okul aile birliği daha çok okul velileri ve çevre kuruluşlarıyla daha çok iletişim kurabilir... (İsmail, 2017).

Kerim, eğitim giderlerinin devlet tarafından karşılanması ile OAB'lerin üzerindeki maddi yükün ortadan kalkacağı, bu durumun birliğin yapısal düzenini rahatlatacağını belirtmektedir. Yine gönüllü olarak toplanacak bağışların eğitimde fırsat eşitliği yaratma konusunda katkı sağlayacağını belirtmektedir.

Eğitim giderlerini karşılama olarak devletin sorumlu olması gerekiyor. öncelikle okul aile birliğine finans sağlama konusunda bir rahatlatmamız gerekiyor. Burada en büyük pay tabi ki devlet ve devlet kuruluşları, devlet kuruluşlarından yeterli desteği aldığımız zaman yani yıllık masrafımızı düşünürsek örneğin işçi, temizlik malzemeleri, kırtasiye malzemeleri gibi giderlerini eğer okul aile birliğinin finansı haricinde karşılayabilirsek devlet kuruluşlarından okul aile birliğinin yapısı da çok rahatlayacaktır. Eğer dediğim gibi katkıları tam olarak devlet kurumlarından aldığımız sürece okul aile birliği daha çok yine katkı payları toplayarak yine zorunlu olmadan toplayarak okuldaki fakir öğrencilerin eğitim masrafları, gıda masrafları, kıyafet masrafları yani fırsat eşitliği sağlamak konusunda en büyük faydayı sağlayacaktır... (Kerim, 2017).

Okul yöneticilerinin OAB yapı ve işleyişi konusunda önerdiği modellerde bir diğer betimleyici olarak ortaya çıkan faktör “profesyonel OAB” dir. Bu betimleyici ile ilgili görüşler genel olarak OAB çalışmalarının profesyonel bir kişi tarafından yönetilmesi bu sayede her sene değişen kurul değişiminin yarattığı problemlerin ortadan kalkacağı ve velilerin iletişim problemlerinin giderileceği düşünülmektedir.

Katılımcı okul yöneticilerinin bu konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir;

Okul aile birliği modelim, okul aile birliğine profesyonel bir çalışan alınabilir, tek bir kişi yeterlidir. Nasıl okul memuru varsa bir de okul aile birliği memuru olsun. Profesyonel çalışsın sürekli çalışınca etkinlik planlayacak, sürekli bir şeyler üretmek zorunda kalacak, parasının karşılığını verebilmek açısından sorumluluk alacak. Dolayısıyla velilerle daha çok zaman geçirecek veliler onu daha iyi tanıyacak. Çünkü bir iki gün değil her gün okulda olacak. Okul aile birliği seçimlerimiz her yıl oluyor her yıl okul aile birliği başkanımız değişebilir bu istikrarı bozar... (İlteriş, 2017).

Okul Aile Birliği yetki ve sorumluluklar çok fazla. Stradan bir ev hanımı bir anda Okul Aile Birliği başkanı oluyor ve yapacaklarının en iyisini yapmak için çalışıyor. Bazı zamanlarda yeterli olamıyor. Bazı sorumluluk ve yetkilerin profesyonel bir çalışan tarafından yapılması gerekiyor... (Deniz, 2017).

Okul yöneticilerinin OAB yapı ve işleyişi konusunda önerdiği modellerde bir diğer betimleyici olarak ortaya çıkan faktör “OAB kurulu” dur. Bu betimleyici ile ilgili görüşler OAB kurul yapısının genişletilmesi ve daha çoğulcu bir hal alması ile ilgili görüşleri içermektedir.

Katılımcı okul yöneticilerinden Hakan OAB’lerin daha etkin bir duruma getirilmesi için her sınıftan seçilecek bir veli ile oluşturacak yönetim kurulunun birlik etkinliği artıracığı ve demokratik ortamı geliştireceğini düşünmektedir.

Benim bu konuda okul aile birliklerinin daha etkin olabilmesi için aklımdaki model şu geliyor; okul aile birlikleri her sınıfın aile birliklerinin önce kurulması lazım daha çekirdek aile birliklerinin oluşturulması lazım her sınıftan veliler kendi aralarında üçer beşer tane temsilci seçip o temsilcileri genel kurulda yönetici olarak aday göstermeleri yani çekirdekten başlayan

çoğulcu bir demokrasi hareketi ile aile birliğinin seçilmiş olması bence aile birliğini daha etkin hale getirecektir (Hakan, 2017).

Deneyimli okul yöneticilerinden olan Sedat, OAB kurulunda her sınıftan bir temsilci veli, okul yönetimi ve zümre başkanlarının oluşturacağı kurulun birlik için iyi bir model olduğunu düşünmektedir.

Okul aile birliği yerine okulun veli ve çocukla ilişkilerini sağlayacak, mali işlerle ilgilenmeyecek, müdür, müdür yardımcıları ve zümre başkanları ile her sınıftan bir velinin olduğu bir model olabilir. Halkla ilişkiler birimi gibi. (Sedat, 2017).

Melih, okulda bulunan tüm velilerin kurul üyesi gibi çalışmasının OAB için düşündüğü model olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir.

Bütün velilerin okul aile birliği yönetim kurulu üyesi gibi çalışmasının sağlanmasını en faydalı yöntem olarak görmekteyim (Melih, 2017).

Araştırmada ortaya çıkan görüşler okul aile birliği çalışmalarının çok daha planlı bir şekilde profesyonel olarak ele alınmasının önemine işaret etmektedir. İlerleyen bölümlerde sonuçlar genel hatlarıyla verildikten sonra, araştırmacılara ve okul yöneticilerine yönelik öneriler sunulacaktır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırma okullarımızın önemli mekanizmalarından biri olan okul aile birliklerinin etkililiğini yöneticiler gözünden ele almaktadır. Sorunların tespiti işlevselliğin artırılması açısından önem arz etmektedir. Okul aile birlikleri okul ve veli arasındaki tek bağlantı noktası olup okulun ana damarı olan finans faaliyetlerini yönetmektedir. Çalışmada, bu amaçlardan hareketle öncelikle literatür taramasıyla okul aile birliği kavramı, okul aile birliğinin yapı ve işlevleri, okul-çevre ilişkilerinin faydaları ve okul-aile işbirliğinin önemi gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni fark ettiğimiz, ancak derin ve detaylı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler bu modele dayandırılarak çözümlenmiş ve örneklerle desteklenmiştir.

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar üç başlık altında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme elde edilen sonuçlar neticesinde atılması gereken adımlar ve önerilere yer verilmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar üç başlık altında değerlendirilmiştir:

1. Okul yöneticilerinin OAB'nin finansal işlevlerine ilişkin görüşleri
2. Okul yöneticilerinin OAB-çevre ilişkilerine yönelik görüşleri
3. Okul yöneticilerinin OAB yapısı ve işleyişi hakkındaki görüşleri

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik ele alınan “okul yöneticilerinin OAB'nin finansal işlevlerine ilişkin görüşleri” ele alındığında, okul yöneticilerinin çoğunlukla okul aile birliklerinin finans sağlama yararları üzerinde durdukları göze çarpmaktadır. Eğitim giderlerinin devlet ya da yerel yönetimler tarafından sağlanması gerektiği üzerinde çoğunluk görüşünü sağlayan yöneticiler bu sayede okul aile birliği yapılarının daha çok eğitim faaliyetleri üzerinde yoğunlaşabileceğini düşünmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik ele alınan “okul yöneticilerinin OAB’nin finansal işlevlerine ilişkin görüşleri” incelendiğinde, okul-çevre ilişkileri konusunda çevre katkısının son derece düşük olduğunu dile getirilmiştir. Bir yandan OAB yönetmeliği çerçevesinde hareket etmek diğer tarafından okulun geliştirilmesi için çevre desteğini almak durumunda kalan okul yöneticileri “ikilimler arasında sıkışık kaldıklarını” farklı şekillerde de olsa ifade etmişlerdir. Görüşmelerde, velinin mesleğine ve yaptığı işe göre çoğunlukla katkı sağlamaya hevesli bir tutum sergilemekte olduğu görülmektedir. Bunun yanında okulun bulunduğu sosyo-ekonomik yapı ve okulun çevresi okula yapılan katkıyı da önemli olarak etkilediği dile getirilmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik ele alınan, “okul yöneticilerinin OAB yapısı ve işleyişi hakkındaki görüşleri” ele alındığında, okul aile birliği yönetim kurulunun yapısının değişmesi ve veli katılımının etkin hale getirilmesi konusu sıklıkla vurgulanmıştır. Veli katılımının az olması görüşme yapılan okul yöneticileri tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Özellikle sosyo-ekonomik olarak düşük gelir gurubundan olan velilerin katılımlarının az olması dikkat çekmektedir. Yaşam koşullarının zorluğu ve ek mesai yapma yükümlülüğü gibi çeşitli ekonomik temelli nedenler velilerin okula uğrayamamasına sebep olmaktadır. Araştırma kapsamında “Profesyonel Okul Aile Birliği” kavramı ön plana çıkararak, okul aile birliği çalışmalarının profesyonel bir yönetim anlayışıyla kurgulanması katılımcıların çoğunluğu tarafından önerilmiştir.

5.2. Tartışma

5.2.1. Okul Yöneticilerinin OAB’nin Finansal İşlevlerine İlişkin Görüşleri

Türkiye’de eğitim giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Buna rağmen eğitime ayrılan bütçenin düşük olması, eğitim hizmetlerinde finansman ihtiyacını doğurmaktadır. Okul aile birlikleri ortaya çıkan bu finansal sıkıntının önemli boşluk doldurucuları arasında yer almaktadır.

Eğitime finansman sağlanabilmesi, eğitimin tüm boyutlarını etkileyebilen ve diğer çalışma alanları ile de iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle finansman ön görülen hedeflerin gerçekleştirilebilecek olanaklarını da sınırlayan bir etmendir.

OAB'nin oluşumunda ekonomik unsurlar daha ağır basmıştır. Okulların eğitim öğretim faaliyetlerinin devam etmesi için kaynağa ihtiyaç duyan okullar, bu ihtiyaçların karşılanması için OAB oluşumlarına olanak sağlamıştır. Bina, personel ihtiyacının bir kısmı ve bazı araç ve gereçler sağlanırken destek olan bu birlikler, hükümetlerin karşılamakta zorlandığı zamanda ortaya çıkarak değişik çözümler üretmişlerdir.

Okul yöneticilerinin OAB finansal işlevlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, okul finansmanı sağlamada velilerden toplanan bağışlar, yapılan kermes ve diğer etkinlikler ve kantin gelirlerinin önemli bir finans kaynağı olduğu ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Kavak (1997)'in araştırmasında, okullarda toplanan kayıt parası, gönüllerden toplanan bağışlar, karne parası ve yıl boyunca düzenlenen etkinlikler yolu ile toplanan paranın önemli bir finansman kaynağı olarak görüldüğünü ortaya koymuştur. Nural ve diğerleri (2013) araştırmalarında, Okul Aile Birliğinin çalışmalarının finanse edebilmesi öncelikli kaynakların neler olabileceğini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, okulun finansman kaynağının kantin kira gelirleri, veli bağışları ve sosyal etkinlikler yolu ile sağlandığı belirtilmiştir. Araştırma bulgularımızla paralel görüşler göze çarpmaktadır. Araştırmamızda, okullara bakanlıktan ya da herhangi kurumdan ödenek verilmemesi, buna karşılık toplum tarafından MEB'in okulların tüm ihtiyaçlarını karşıladığı düşüncesi ön plana çıkmıştır.

Zoraloğlu, Şahin ve Fırat (2004), ilköğretimde finansman kaynağı üzerinde durmuşlardır. Yapılan görüşmeler sonucunda okulların düzenli giderleri olan su, elektrik ve yakıt gibi giderlerinin kamu tarafından karşılandığını, bunun dışında kalan harcamaların (fotokopi, boya, temizlik vb.) özel gelir kaynaklarından karşılandığı belirtilmiştir. Bu çalışmada kamu tarafından sağlanan gelirin dışındaki kaynağın velilerden toplanan bağış, kantin geliri, yapılan etkinlikler ve benzer kalemlerden sağlandığı ifade edilmiştir.

Okullara finans sağlama çabalarında kullanılan kaynaklar ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda şu bulgular ortaya çıkmıştır. Öztürk (2002), ilköğretim okullarında finansman kaynağını incelediği çalışmada kamu finansmanının eğitim giderlerinin sağlanması için yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada okullarda bütçe dışı gelir

kaynağı oluşturularak okul finansmanının öğrenci velileri üzerinden sağlandığı bulgulanmıştır. Yamaç (2010) tarafından yapılan araştırmada, okul yöneticilerinden elde edilen verilere göre en yüksek oranla seçilmiş olan gelir kaynağı % 73,90 ile “Gönüllü nakit bağışlar”, onu takip eden gelir kaynağı ise % 68,10 ile “Okul - Aile Birliği aidatı” olarak ifade edilmiştir.

Okul yöneticilerinin OAB finansal işlevlerinde yaşanan sorunlara ait görüşleri incelendiğinde veli tutumu ve bakanlığın açıklamaları faktörleri ön plana çıkmaktadır. Konu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde katılımcı okul yöneticilerinin finansal sorunlara yönelik görüşleri ve araştırmamızda elde edilen sonuçların paralel olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara paralellik gösteren diğer çalışmalarda da, okul finansman kaynağı problemlerinde “veli katkısı, veli tutumu, veli duyarsızlığı” faktörleri ön plana çıkmıştır. Bu çalışmalara örnek olarak; Öztürk (2002), tarafından yapılan araştırmaya göre okul yöneticilerinin ek kaynak olarak ifade edilen finansmanın sağlanmasında “veli katkısı” sorunu ön plana çıkmıştır. Dağlı ve Han (2017), Özmen ve Yalçın (2011), çalışmalarında finansman sağlamada velilerle ilgili olarak “velilerin tutumu” ve “velilerin duyarsızlığı” problemini ön plana çıkarmıştır.

MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği 15. Madde 2. Fıkrasında sözü edilen “Birlikler, velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlayamaz, okul kayıt döneminde bağış ve yardım toplayamaz” ifadesi okul aile birliğinin finans sağlama çabalarını sekteye uğratmaktadır.

Ülkelerin birçoğunda öğrencilerin eğitim, kitap, ulaşım vb. giderleri kamu kurumları tarafından finanse edilmektedir. Bazı ülke uygulamalarında ise aile ve toplumun diğer kesimlerinin eğitime katkıları beklenmektedir. Türkiye'nin eğitim giderlerine ayırdığı bütçe, gelişmiş ülkelere kıyasla çok kıt kalmaktadır. Kıt olan bu kaynakların yönetilmesi için okul yöneticilerinin becerikli olması gerekmektedir. MEB, okul yöneticileri ve okul aile birlikleri var olan bu finansal problemin aşılması için girişimler yürütmektedir. Bu girişimler okula bağış, yapılan etkinlikler ve kantin gelirleri yoluyla finansman sağlama çabaları altında toplanmaktadır.

Okullarda yaşanan finansal sorunların giderilmesi için yapılan girişimlerin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu engeller velilerin tutumu ve bakanlığın açıklamaları altında toplanabilir. Veliler okula destek konusunda yeterli ilgiyi

göstermemesi, MEB'in eğitime ayrılan kamu bütçesi sınırlı olduğu halde yönetmelik ile bağış, karne parası vb. gelir kaynaklarını yasaklaması finans sağlama sorunları arasındadır.

5.2.2. Okul Yöneticilerinin OAB-Çevre İlişkilerine Yönelik Görüşleri

Bir ülkenin geleceği olan öğrencilerin yetiştirilmesi, ihtiyaç ve eğitimlerinin belirlenmesi ancak sağlıklı bir okul-aile işbirliği ile gerçekleştirilebilir. Öğrencilerin başarılı olabilmesi için okul-aile ve çevre faktörleri önemli bir yer tutar. Okul etkinlikler yolu ile toplumla olan bağlantısını artırır ve kuvveti bir OAB-çevre işbirliği kurulursa, okul toplum merkezli bir kurum haline gelir. Bu durum okulun güçlü bir kurum olarak kalkınmasını sağlar.

Okulun temel göreviyle ilgili olan bir açıklamaya göre; okul yönetiminde iç ve dış öğeler rol oynar. İç öğeler, öğretmenler, öğrenciler, eğitici olmayan personel vb. iken; dış öğeler veliler, baskı grupları, genel yönetim yapısı, iş piyasası, eğitim üst yönetimi, bölgenin sosyal ve coğrafi durumu, yerel yönetimler ve okulun yakın çevresidir.

Okul çevre ilişkilerinin geliştirilmesi, okulun eğitim düzeyini geliştirme çabalarının önemli bir parçasıdır. Okul yöneticilerinin OAB-çevre ilişkilerine yönelik görüşleri katkılar, beklentiler ve yaşanan problemler odağında toplanmıştır. Bu çerçevede okul aile birliği çevre ilişkilerine yönelik çalışmalar, araştırmamızda elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir.

Harrison'a göre (2003) eğitim bütünseldir. Okul, toplum, ebeveyn, öğretmen ve akranlar bütünü birer parçasıdır. Bu çerçevede okul-çevre ilişkileri eğitim sisteminin çok önemli bir parçasıdır. Yılmaz (1993), doktora çalışmasında; okul-çevre ilişkilerinde aktif olarak kurulan bağlantının hem çocukların eğitim başarısı hem de finans sağlama konusunda etkin bir işlevi yerine getirdiğini belirtmiştir.

Bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların da paralellik gösterdiği gibi okul-aile birliği çevresel etkileşimi hem finansal hem de eğitim başarısı açısından önemli bir faktördür. Katılımcı okul yöneticileri OAB-çevre ilişkilerinde yaşanan problemleri "veliden kaynaklanan problemler" olarak görmektedir. Görüşülen okul yöneticileri velilerin birlikte daha etkin olması konusunda hem fikir olmuşlardır. Bir kısım yönetici

okulun bulunduğu çevrenin “sosyo-ekonomik” olarak zayıf olmasının okul-çevre ilişkilerini olumsuz etkilediği görüşündedir.

Nyatuka (2015) çalışmasında, Kenya’daki ilköğretim okullarında okul-toplum ortaklığı çerçevesinde okul-aile arasındaki etkileşimi araştırmıştır. Araştırması sonucunda okul yöneticileri ve aileler arasında yaşanan iletişim kopukluklarının okul-aile bütünleşmesinde büyük bir engel olduğunu bulgulamıştır. Benzer şekilde, Ataklı (1999), yaptığı araştırmada, velilerin okul ile ilişkilerinde zayıf olduğunu, veli toplantılarına katılmadıklarını bulgulamış ve bu durumun okul-aile işbirliğini olumsuz etkilediği sonucunu bulgulamıştır. Porsuk (2010), çalışmasında okul-aile işbirliğinde yaşanan problemlerin kaynağının genellikle öğrenci velilerinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Velilerin okul ilişkilerinde etkisiz olduğunu bulgulayan diğer çalışmalarda okul –aile- çevre ilişkilerinde yaşanan problemlerin genellikle veli merkezli olduğunu, öğrenci velilerinin okul ile etkileşimde zayıf kaldığını bulgulamıştır. Bu çalışmalardan biri olan, Özgan ve Aydın (2010) çalışmalarında, velilerin okula yalnızca sorun olduğunda geldiğini, okula yeterince destek olmadıklarını dile getirmiştir. Yine Kıncal (1991) çalışmasında paralel bir bulgu olarak; öğretmenler ve veliler arasındaki etkileşimin çok sınırlı kaldığını, velilerin okul ile işbirliği yapma konusunda çabalarının yetersiz olduğunu, bu durumun okul-aile işbirliğini olumsuz etkileyen bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Okul aile birliği çevre ilişkilerinde en temel problemlerden biri velilerin ilgisizliği olarak belirlenmiştir. Sosyo-ekonomik durumu düşük olan ailelerin yaşadığı ekonomik problemler bu ilgisizliğin nedenleri arasında gösterilebilir. Bazı öğrenci velileri çocuklarına karşı duyarsız olabilir. Bunun yanı sıra bazı veliler ise çocuklarıyla ilgilenmek istemelerine rağmen çocuk eğitimi konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarından çocukları ile yeterince ilgilenememektedir. Velilerin ekonomik problemleri çoğu zaman çocuklarının eğitiminin de önüne geçebilmektedir. Bu durum okul-çevre ilişkilerinde veli ile yaşanan problemleri olumsuz etkileyen bir faktördür.

Okulların örgütsel özelliklerinin yanında eğitim yönetiminde ortaya çıkan yeni eğilimlerin de vurguladığı gibi, bu örgütsel iklimde okul-çevre ilişkilerinin geliştirilmesi kaçınılmazdır. Merkezi yönetimdeki kısıtlılıklar ve eğitim yönetiminin değişen doğası ile birlikte çevre-okul ilişkilerinde yeni odak noktaları ortaya çıkmıştır.

Bu yeni odaklar sadece *devletin sunduğu eğitim* hizmetinden *devlet-toplum işbirliği modeline* doğru eğilim göstermektedir. Bu duruma paralel olarak aile, okul yönetiminde önemli bir faktör haline gelmiştir. Okul etkinliklerinde aile katılımı önemli bir gösterge haline gelmiştir. Çalışmamızda ortaya çıkan okul-çevre sorunlarında veli katılımı probleminin aşılması için okul yönetimlerinin kapsamlı bir strateji belirlenmeleri gerekmektedir.

5.2.3. Okul Yöneticilerinin OAB Yapısı ve İşleyişine Yönelik Görüşleri

Görüşme yapılan okul yöneticileri OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili sorunların temelinde “finans sağlama yükümlülüğünün” varlığı üzerinde yoğunlaşmıştır. OAB’ye yüklenen bu sorumluluğun, yapının asli görevlerini ihmal etmesine neden olduğu görüşünde ortaklaşmıştır.

OAB'lerin ekonomi, eğitim, sosyal ve iletişim alanlarında bir takım görev ve sorumlulukları vardır. Veli ile okul arasında koordinasyonu sağlayıp iletişim kurmak, eğitim ve öğretim faaliyetlerini desteklemek, yoksul öğrencilerin okulla alakalı gereksinimlerini karşılamak gibi görevleri bunlardan bir kısmıdır. Okul aile birlikleri finans probleminin diğer faktörlerin önüne geçmesi nedeniyle konu edilen bu görevlerini yerine getirememektedir.

Günümüzde eğitim harcamaları finansmanının kim tarafından karşılanacağı sorun haline gelmiştir. Bu harcamalarının finansmanı için çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden birçoğu eğitim finansmanının kamu tarafından karşılanması gerektiği görüşü etrafından birleşirken, diğer görüşler kamu dışı finansman kaynaklarının kullanılması görüşündedir. Türkiye’de hâlihazırda ortada olan yapısal durum ve işleyiş OAB’lere finans yükümlülüğü getirmektedir. Bu yük OAB’lerin diğer hizmetlerinde aksamalara yol açmaktadır. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular çalışmamızda elde edilenlerle paralellik göstermektedir.

Nural ve diğerlerinin (2013) çalışmalarında, okul aile birliğinin finansal konularla ilgilenmemesi yönünde sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada aynı zamanda eğitim harcamalarının kamu tarafından karşılanması gerektiği görüşünü ön plana çıkarmaktadır. Koç (2012), çalışmasında, okul aile birliklerinde, Okul Aile Birliği Yönetmeliğinin okul aile birliğinde birliğin görev ve yetkileri bölümünde belirtilen görevler içerisinde okulun finansman ihtiyacını karşılama boyutunun çok ön

plana çıktığı, bu durumun OAB'lerin finans dışı hizmetlerini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Yamaç'ın (2010) yaptığı araştırmaya göre okul yöneticilerinin çok büyük bir bölümü (% 53,62) ilköğretimin finansının devlet tarafından karşılanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuca benzer olarak Öztürk (2002), Özçelik (2007) okullarda yaşanan maddi kaynak sorunlarının çözülmesi için “devletin doğrudan finansmanı” konusunda bulgulara ulaşmışlardır. Eğitim finansmanı hem okullar için hem de aileler için önemli bir yüküdür. Bu finansmanın devlet tarafından karşılanması velilerin finans arama çalışmaları yerine, eğitim çalışmalarına katılmaları açısından önemlidir. Bu görüş konu ile ilgili yapılan hemen her çalışmada aynı paralellikte ortaya çıkmaktadır.

Görüşme yapılan okul yöneticileri OAB yapısı ve işleyişi ile ilgili sorunların temelinde “finans sağlama yükümlülüğünün” varlığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Model önerilerinde de bu durumun üzerinde durmuş, eğitim finansmanın kamu tarafından karşılanması gerektiğini dile getirmiştir. Bu modelin yanında OAB yapısının profesyonel hale getirilmesi ve birlik üyelerinin seçilmesi hakkında çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu önerilerden ilki devamlı suretle okulda bulunan ve OAB çalışmalarıyla ilgilenen personelin yapıya dâhil edilmesidir. Katılımcı okul yöneticilerinin üzerinde durduğu bir diğer görüş de her sınıftan bir OAB temsilcisi seçilmesi “çekirdekten demokrasi” yapısının uygulanmasıdır.

OAB çalışmalarının profesyonel bir kişi tarafından yönetilmesi görüşünün ortaya çıkmasının öğrenci velilerinin birlik hakkında yeterince bilgi sahip olmaması ya da yeterince zaman ayırmaması sorunundan ortaya çıktığı düşünülmektedir. Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda bu faktörlerin birlik işleyişini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010), Kandemir (2010) ile Özgan ve Aydın (2010) çalışmalarında, velilerin çocuklarının eğitimine nasıl katılım gösterebilecekleri, okul-aile birliklerinin görevlerinin neler olduğu gibi konulardaki bilgilerinin de yetersiz olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Okul müdürlerinin okul aile birliği yapısını geniş katımlı demokratik modele dönüştürme önerisi çoğulculuk ilkesine dayandırılabilir. Bu görüş hem OAB içerisinde bürokratik yapının oluşmasını engeller hem de fikir ve görüşlerin daha özgür bir şekilde ifade edilmesini sağlar. Nural ve diğerleri (2013) yaptıkları çalışmada, “OAB

model önerisi sorusunda” Okul Aile Birliğine gönülden çalışmak isteyen her sınıfı temsil edecek kadar velinin seçilmesi, faktörü ön plana çıkmıştır. Bu araştırmamızda ortaya çıkan model önerisi ile çalışmamızda elde edilen sonuçlar paralellik göstermektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde uygulamacılara ve ileride bu konu ile çalışma yapacaklara şu öneriler sunulabilir.

5.3.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre, OAB'nin sağladığı finansman çalışmalarında veli katılımı yeterli değildir. Finansman sağlama çabalarında veli katılımını artıracak etkinliklere yer verilmelidir.

2. OAB üzerindeki finansman yükü ortadan kaldırılmalıdır. Bu durumda eğitim harcamalarının kamu tarafından karşılanması gerçekleşmelidir.

3. OAB finansman yükünün ortadan kaldırılması ile birliğin eğitim hizmetlerine yoğunlaşması sağlanmalıdır.

4. Eğitim finansmanı sağlanmasında çevre katkısını artıracak yollar aranmalıdır.

5. OAB çalışmalarına katılım artırılmalıdır. OAB yapıları daha demokratik ortamlara dönüştürülmelidir.

6. OAB yapısında işleyişten sorumlu profesyonel kişiler bulunmalıdır.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma farklı sosyo-ekonomik çevrelerde yer alan okulları ve farklı okul kademelerini içine alacak şekilde genişletilebilir.

2. Okul aile birlikleri yapı ve işleyişi ile ilgili görüşler, yapıya dâhil olan diğer faktörler de (veli, öğretmen) eklenerek genişletilebilir.

3. Okul aile birliğine yapı ve işleyişine ait yönetici görüşlerine ait olan bu çalışma yönetici demografik özellikleri dikkate alınarak zenginleştirilebilir.

4. Bu araştırma özel okulları da kapsayacak şekilde ele alınarak, okul aile birliği çalışmalarına ilişkin özgün bir model oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülebilir.

5. Bu araştırma dezavantajlı bölgedeki okullara odaklanmıştır. İlerideki çalışmalarda bu okullardaki veliler üzerine derinlemesine çalışmalar yürütülerek okul aile işbirliği sinerji stratejileri geliştirilebilir.

6. “Profesyonel Okul-Aile Birliği” kavramı ve işleyişi üzerine disiplinlerarası çalışmalar yürütülerek okullara fayda sağlayacak modeller geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, H. (1991). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Ataç, F. (2003). *Öğretmen İçin Öğrenci Psikolojisi Önce Ruhsal Eğitim*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Ataklı, A. (1999). Toplumsal Kalkınma Açısından İlköğretimde Çocuğu Olan Ailelerin Eğitim Gereksinimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18, 245-255.
- Atayeter, H. (2004). *İlköğretim Okullarında Okul-Aile İşbirliği (Diyarbakır İl Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Aydın, Z. ve Özgan, H. (2010). Okul-Aile İşbirliğine İlişkin Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri. *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20 -22 Mayıs)*, Elazığ, 802-811.
- Aytaç, T. (2000). *Okul Merkezli Yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi: Nitelikli Okul*, Ankara: Umut Yayınları.
- Başol, G. (2006). Yapılandırmacı Yaklaşım Geçtik mi? Yoksa İçine mi Düştük? *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 133-136.
- Bayındır, B. (2007). *Okul-Aile İletişiminde Ev Ziyareti (Avcılar Uygulaması)*. (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baylan, M. (2008). *Okul Yöneticilerinin Algılarına Göre Okul Aile Birliklerinin İşlevlerini Yerine Getirmelerindeki Yeterliliği Düzeyi (Pendik Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayrak, C. (2000). *Okul ve Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

- Cömert, D. (2002). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımının Önemi: Aile-Çocuk ve Kurum*. (Yüksek Lisans Tezi), On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design Choosing Among Five Approaches*. Los Angeles: Sage Publications
- Çelenk, Ç. (2003). *Okul Başarısının Ön Koşulu Okul Aile Dayanışması*. <http://ilkogretim-online.org.tr>. (E.T: 19. 03. 2018)
- Dağlı, A. ve Han, B. (2017). Okul Müdürlerinin Görüşlerine Göre Diyarbakır İli Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 892-904.
- Davies, D. (2000). Okul, Aile ve Toplumla Başarılı Bir İşbirliği Asıl Sağlanır? Çeviren: İlkay Ulutaş. *Yaşadıkça Eğitim*, (67), 16-20.
- Demirbulak, D. (2004). Aile Eğitiminde Farklı Yaklaşımlar, *Milli Eğitim Dergisi*, 146, 53-55.
- Dizbay, S. (2010). *Ortaöğretim Kurumlarında Okul-Aile Birliklerinin Okul Yönetimine Katılım Düzeyleri (Kocaeli İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, E. (1995). *Ankara Merkez İlçelerindeki İlköğretim Okullarında Okul-Aile İletişiminin Engelleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dönmez, B. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara: Pegem A. Yay.
- Duyan, G. C. (2000). *Aile İşlevleri ile Ailenin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Elmacıoğlu, T. (2009). *Başarıda Aile Faktörü*, İstanbul: Yakamoz Yayınları.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.
- Ergin, H. (2007). Etkili Okul-Aile İşbirliğinin Sağlanması'nın Önemi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 86 (8),164-169.
- Gül, E. (2007). Eğitimde Çocuk Başarısı İçin Okul-Aile İşbirliği. (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gül, İ. (2013). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul Çevre İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 165-192.
- Gümüşeli, A. (2004). Ailenin Katılım ve Desteğinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Özel Okullar Birliği Bülteni*, 2 (6), 14-17.
- Harrison, S. (2003). *Mutlu Çocuk*. (Çeviren, Murat Sağlam) 1.Basım, İstanbul: Dharma Yayınları.
- Jyotsa, P. (2003). Multicultural Literacy Starts at Home. *Childhood Education*, (20), 18-24. <https://doi.org/10.1080/00094056.2003.10521245>.
- Kandemir, E. (2010). *İlköğretim Okullarındaki Okul-Aile Birliklerinin İşleyişinde Karşılaşılan Sorunlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kandır, A. (2001). Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 102-104.
- Karaman, F. (2007). *2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulamalarında Okul-Aile İşbirliği Düzeyi (Tokat Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karip, E. (2002). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Kavak, Y. Ekinci, C. E. ve Gökçe, F. (1997). *İlköğretimde Kaynak Arayışları: Bir Araştırma*. Ankara: Şafak Matbaacılık
- Kıncal, R. Y. (1991). *Okul Aile Birliğinin Fonksiyonlarını Gerçekleştirme Düzeyi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Koç, M. H. (2012). *İlköğretim Kurumlarının Finansmanında Okul Aile Birliği Modelinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kolay, Y. (2004). Okul-Aile-Çevre İş Birliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 46-50.
- Kurtuldu, B.S. (2010). *Okulöncesi Eğitiminde Okul Aile İlişkilerinde Yaşanan Sorunların Öğretmen ve Veli Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Merriam, S. B. ve Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide To Design And Implementation*. USA: Jossey Bass.
- Nural, E. Kaya, C.D. Kaya, Y. (2013). Okul Aile Birliklerinin İşleyişi, Sorunlarına İlişkin Yöneticilerin, Okul Aile Birliği Üyelerinin Görüşleri, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 58-69.
- Nyatuka, B. O. (2015). *Assessment of The Effectiveness of Family-School-Community Partnerships In Kenya's Child Friendly Schools*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), University of South Africa.
- Ökten, A. İ. (2002). *Okul Aile İlişkileri ve Bu İlişkileri Geliştirme Yolları*. İstanbul: Ya- Pa Yayınları.
- Ömeroğlu, E. ve M. C. Yaşar. (2005). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 6(62), 3-4.

- Özgan, H. ve Aydın, Z. (2010). Okul Aile İşbirliğine İlişkin Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 1C0192, 5, (3), 1169-1175.
- Özmen, F. ve Yakup K. (2004). *Öğrenci Ailelerinin Okuldaki Çocuklarının Eğitimiyle İlgilenme Durumları*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Özmen, F. ve Yalçın, H. (2011). Devlet İlköğretim Okullarının Mali Açından Desteklenmesinde Velileri Bağış Yapmaktan Uzak Tutan Nedenler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (1), 57-76.
- Öztürk, S. (2002). *İlköğretim Okullarının Finansman Kaynağı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pehlivan, İ. (2000). *Okul-Çevre İlişkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Porsuk, A. (2010). *Denizli Merkez İlköğretim Okullarındaki Okul Aile İlişkilerinde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Yönetici Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt Y. (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, M. (2007). *Okul Aile Birliklerinin Kuruluş, İşleyiş ve Hukuki Durumları*. <http://www.alomaliye.com> E.T:20.02.2018
- Tutkun, Ö. ve Köksal, E. A. (2002). Okul Aile İşbirliğinde Yeni Yaklaşımlar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 79-84.
- Vural, B. (2004). *Öğrencinin Başarısı İçin Aile-Okul Birlikteliği*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yamaç, U. (2010). *İlköğretim Okullarının Finans Kaynakları*. (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H. (1993). *Eğitim Sistemimizin Toplumsal Dokusu: Okul-Çevre İlişkileri Açısından Eğitim Sürecine Toplumsal Katılım*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zoraloğlu, Y. R, Şahin, İ. ve Fırat, N. Ş. (2004). İlköğretim Okullarının Finansal Kaynak Bulmada Karşılaştıkları Güçlükler ve Bu Güçlüklerin Okula Etkileri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2 (8), 4-17.

EKLER

EK-1: Görüşme Formu

Sayın Okul Yöneticileri

Bu davet mektubu ortaöğretim kurumlarındaki OAB yapıları hakkında görüşlerinizi almak için gönderilmiştir. Sizin ile yapacağımız sohbet yaklaşık 30 dakika sürecek, sorular aşağıda belirtilen çerçevede olacaktır.

- 1 . Okul Aile Birliğinin finansman sağlama çalışmaları konusunda görüşlerinizi nelerdir?
- 2 . Okulun finansman kaynaklarını karşılamada karşılaştığı güçlükler nelerdir?
- 3 . Okul Aile Birliğine çevrenin katkıları ve Okul Aile Birliğine katılımı, yaklaşımı konusundaki görüşleriniz nelerdir?
- 4 . Sizce eğitim harcamaları kimler tarafından karşılanmalıdır?
- 5 . Sizce Okul Aile Birliğinin çalışma ve görev alanlarında en temel sorun olarak gördüğünüz ve acil olarak çözülmesi gereken sorun nedir?
- 6 . Okul - aile işbirliğine ilişkin olumlu ya da olumsuz deneyimlerinizi paylaşır mısınız?
- 7 . Bir Okul Aile Birliği modeli önerecek olsanız nasıl bir model önerirdiniz ?

EK-2: Görüşme Kayıt Örneği

1.Okul Aile Birliğinin finansman sağlama çalışmaları konusunda görüşleriniz nelerdir?

Okul aile birliği finansman sağlama çalışmaları, veliye dayanıyor. Velilerden para toplama yöntemiyle okulları ayakta tutmaya çalışıyoruz. Veli ne kadar okuluna sahip çıkarsa okulda fiziki açıdan o kadar sağlıklı ve daha steril bir okul oluyor. Veli sahip çıkmayan okullarda, okul biraz daha farklı boyutlarda oluyor. Şimdi bu durumda veliden yani öğrenciden para toplama sistemine dayalı bir işleyişimiz var. Okul aile birliği topladığı paralarla okulu idame ettirmeye çalışıyor.

2.Okulun finansman kaynaklarını karşılamada karşılaştığı güçlükler nelerdir?

Okulun bulunduğu çevre burada çok önemli, finansman kaynakları okulun sadece velilerden toplanan bağış karşılığı olduğu için okul hangi çevredeyse velilerin maddi durumu ne ölçüde düzgün ve güzelse okula da o ölçüde yansıyor. Şimdi güçlükler tabii şudur okul aile birliği veli ile direkt muhatap oluyor, bağış istiyor. Veli bağış yapıyor ya da yapmıyor. Bağış yapan veli, “ Bu parayı nerede kullanıyorsun, nasıl kullanıyorsun, niçin kullanıyorsun, ne alıyorsun?” diye hesap sorabiliyor. Yapılan hizmetleri beğenmediği takdirde yardım etmek istemiyor. Tabi yardım etmeyen bir kişi diğer veliler içinde olumsuz örnek oluyor ve o bağış vermedi ben neden bağış vereyim derken, bağış sistemine dayalı çalıştığı için okullar millet birbirini etkilemek zorunda kalıyor ve etkiliyor. Örneğin bir sınıfın tüm öğrencilerinin velileri yardım etmişse yardım yapmayanlarda sınıfa uyup yardımını yapıyor, aksine yardım yapmamışsa sınıf geneli bu sefer yapanlarda cayabiliyor. Bu durumda okulun bulunduğu çevre, sosyo-ekonomik durum çok önemli iyi ve zengin bir çevredeyse, okuldaki velilerin hepsi bağışta bulunuyorsa herkes bağışını yapıyor ama dezavantajlı bir bölgedeysen okulun yüzde ellisi ya da çevrenin ve velilerin durumuna göre bu yüzde düşebiliyor. Dolayısıyla bağış yapılan okulla bağış yapılmayan okul arasında çok fark oluyor. Bu da velinin okula sahip çıkması anlamına geliyor, veli okula ne kadar sahip çıkarsa okulda o kadar temiz o kadar imkânlı olan bir okul oluyor. Veli sahip çıkmazsa da okul farklı boyutlarda değerlendiriliyor.

3.Okul Aile Birliğine çevrenin katkıları ve Okul Aile Birliğine katılımı, yaklaşımı konusundaki görüşleriniz nelerdir?

Okullara son dönemlerde belediyelerin katkıları var. Genelde boya, bahçe düzenlemesi peyzaj anlamında bunun dışında çok olması gereken bir şey belki ama esnafın eğer

çocuğu yoksa okulun karşısında adamın börekçi d kk nı varsa okulun karşısında herhangi bir d kk nı kırtasiyesi varsa belki bağış ve desteği okulun ayakta durması anlamında onlarında işine geleceğinden dolayı yardım edebilirler. Ama onun dışında okulla bir bağlantısı olmayan bir iş yapıyorsa okul çevresindeki kuruluşlar okulla pek fazla katkı sağlamıyor. Çevre ne kadar iyi ve gelişmişte olsa okula pek geliştirici katkı sağlayabileceğini sanmıyorum. Örneğin Ataköy de Migros var ya da etrafında bir otomotiv kuruluşu var bunların okula bir katkısı olmaz. Okula yardım etmelerini istesek, biz okula neden yardım edelim ki diye karşılık verebilir bu bağlamda sözlerim. Ancak okul çevresindeki kuruluşlar ile hatır gönül ilişkileri ile tanıdıklar vasıtasıyla belki ufak tefek katkılar sağlayabilir. Bunlar da okulu ayakta tutacak yardımlar değildir. Okulu ayakta tutan katkılar veli bağışından gelmektedir ve son dönemlerde belediyelerin hatırı sayılır düzeyde, okulun fiziki koşullarını iyileştirmesi açısından yardımları dokunuyor. Bunları söylemek gerekir.

4. Sizde eğitim harcamaları kimler tarafından karşılanmalıdır?

Devletin gücü olduğu müddetçe devlet karşılayabilir ama bütün okullara eşit bir dağılım sağlayamayabilir bu durumda bağış sistemi, belediyelerin katkıları vb. takviyeler yapılabilir. Devletin bu durumda açar bir yükünü belediyeler almakta, bunu olumlu buluyorum. Ama her şeyi devletten beklemek doğru olmayacağı inancındayım. Bu yüzden belediyelerin katkıları ve kalan kısma veli bağışları ile okulun hayatını idame ettirmesi daha mantıklı geliyor bana.

5.Sizde Okul Aile Birliğinin alışma ve görev alanlarında en temel sorun olarak gördüğünüz ve acil olarak çözülmesi gereken sorun nedir?

Okul aile birliği alışanlarının Okul aile birliği çalışmalarını sabit bir iş olarak görmediklerinden dolayı okulda sürekli bulunmamaları en temel sorundur. şöyle değerlendirebiliriz okulda  ğrencisi olan veli, okuldaki öğrencisinin öğretmenleri ile daha samimi iletişim kurabilmek adına tamamıyla çocuklarının faydasına, çocuğum için ne yapabilirim düşüncesinde okul aile birliğine katılıyor. Çoğu zaman boş zamanlarında uğradıkları okul aile birliği biriminin aslında tüm gün kapılarının açık olması gerekmektedir. Veliler ile okul aile birliği çalışanları yeterli düzeyde bir araya gelemiyorlar, ancak okul genel kurul toplantılarında iletişim kurmaları söz konusu olabiliyor. O da dönemde bir olduğu için yeterli olmuyor. Okul aile birliğinin velilerle daha sık bir araya gelmesi lazım. Bunun içinde çeşitli etkinlikler düzenlemesi lazım,

sinema, tiyatro vs. etkinlikleri olabilir. Yani velilerle iletişim en temel problemdir. Bir öğretmen gibi derslere girmedikleri içinde yeterli düzeyde iletişim sağlanamıyor. Ayrıca okul aile birliği üyeleri kerhen işe koşuldularsa ya da sadece okulda öğrenci olan çocuğuna katkı sağlamak için oradaysa işi yeterince sahiplenmez. Ama okulu sahiplenerek okul aile birliğini okula faydalı hale getirebilmek için veli birliğe girdiyse ki böyle velilerle biz çok nadir karşılaşıyoruz, okula katkısı olabiliyor. Gözlemlediğim okul aile birliği üyesi öğle gelip çocuğunu alıp gidiyor, bütün gün okul aile birliği kapalı ve okula bir faydası yok. Okul aile birliğinin çalışmaları okul idaresi ile birlikte bir düzende bir planda yürümek zorunda. Belirli çalışma saatleri ayarlanmalı. Ancak en temel sorun okul aile birliği üyelerinin velilerle temaslarını iletişimlerini sağlayabilecek ortamın olmaması. Bir odaları var veli giderse gider gitmezse birbirilerini görmezler. Yani sürekli velilerle koordineli çalışmalarının sağlanması lazım velilerin okula katılımının sağlanması lazım. Velinin okul aile birliğiyle sürekli iletişim ve etkileşim içinde olması lazım.

6.Okul - Aile işbirliğine ilişkin olumlu ya da olumsuz deneyimlerinizi paylaşır mısınız?

Okul aile birliğinde çalışan insanlar kendileri biliyorsun denetimden uzak, kendileri okulun müdürün okul aile birliğini denetleme yetkisi yok fakat çalışmalarını izleme ve yönlendirme resmi olmasa da yönlendirme yetkileri var tabii ki. Okul müdürüne sormadan okul aile birliği herhangi bir çalışma yapmaz. Ancak para harcama konuları çok ciddi konulardır ve riskli konulardır. Şöyle bir deneyimim oldu benim, bir okulda çalışırken, okul aile birliğindeki vatandaş makbuz karşılığı bağış alıyordu. Başka bir veli de karnesini aldığı anda bağış yapmak için okul aile birliğine indiğinde 50 TL bağış yapmış ancak okul aile birliği çalışanı çift makbuz kullanmış ancak altına karbon kâğıdı koymamış, vatandaşın eline verdiği makbuzda 50 TL yazıp vermiş ancak okulda kalan koçanına 25 tl yazmış. Makbuzu gördüğümde öğretmen arkadaşımızın çocuğu olduğu için öğretmen arkadaşımızdan bağış alınmamasını istedim. Bağışı iade edin dedim. Okul aile birliğine indiklerinde başka bir çalışan durumu fark etti. Olay ortaya çıkınca soruşturmalar açıldı, yapılan kişi yakalandı ve yanlış yaptığını kabul ederek itiraf etti. Geriye dönük koçanları incelediğimizde birçok kişinin bu duruma maruz kaldığını keşfettik sonuçta vatandaş yakalanıp adli ve idari cezalarını aldı. Bu durumu ortaya çıkarmış olmama rağmen bende ceza aldım. Denetlememizi yapıp vatandaş yakaladık ama ceza aldık.

7.Bir Okul Aile Birliği modeli önerecek olsanız nasıl bir model önerirdiniz?

Okul aile birliği modelim, okul aile birliğine profesyonel bir çalışan alınabilir, tek bir kişi yeterlidir. Nasıl okul memuru varsa bir de okul aile birliği memuru olsun. Profesyonel çalışsın sürekli çalışınca etkinlik planlayacak, sürekli bir şeyler üretmek zorunda kalacak, parasının karşılığını verebilmek açısından sorumluluk alacak. Dolayısıyla velilerle daha çok zaman geçirecek veliler onu daha iyi tanıyacak. Çünkü bir iki gün değil her gün okulda olacak. Okul aile birliği seçimlerimiz her yıl oluyor her yıl okul aile birliği başkanımız değişebilir bu istikrarı bozar. Bu tip bir memur olduğunda, okul aile birliğinde on-on beş yıl çalışacak ve veliler daha iyi tanıyacaktır. Müdürle ve okul idaresiyle birlikte yapılacaklara karar verip, bir yönetim kurulu olur yapılacaklara onlar karar verir. Ama memur o işin yazışma ve organizasyonunu idare eder. Bu şekilde hesaptan anlayan bir kişi mutlaka olmalı. Bilgisayardan anlayan, iletişim yönü kuvvetli bir kişi sürekli bu işi takip etmeli.

Ek-3: Kodlama ve Tema Analizi Örneği

Verilerin kodlanması, içerik analizinin ilk aşamasıdır. Bu aşamada araştırmacı elde ettiği bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğini bulmaya çalışır. Bu bölümler bazen bir sözcük bazen bir cümle ya da paragraf, bazen de bir sayfalık veri olabilir. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler, araştırmacı tarafından isimlendirilir başka bir deyişle kodlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu araştırmada katılımcılara yöneltilen sorulara alınan yanıtlar, verilerin kodlanması sürecinde tekrar tekrar okunmuş ve ortaya çıkan kodlar üzerinde birkaç kez çalışılmıştır. Daha sonra kodlar üzerinden temalar belirlenmiş ve tematik kodlama yapılmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan olgulara göre veriler tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Ekte tema örüntüsü örneği verilmiştir.

Ek 3.1: Tema Örüntüsü

Metin	Kodlar	Kategori	Tema
<p>S.7. Bir Okul Aile Birliği modeli önerecek olsanız nasıl bir model önerirdiniz?</p> <p>C.1. Benim önereceğim okul aile birliği modeli, Okul aile birliklerinin <u>maddi kaygısı olmaması</u> yönündedir. Maddi bir destek arayışı dar bütçeli ailelerden oluşan bir veli ve çevre profilinde çok zor ve zahmetli olmaktadır. Okul aile birlikleri <u>maddi olarak güçlü olmalı</u> ve bu kaynağı tamamen maddi imkânı yeterli olmayan devamlı ihtiyaç sahibi <u>öğrencilere yardımda</u> kullanmalıdır. Okul aile birliğinin tek görevi maddi durumu iyi olmayan ihtiyaç sahibi muhtaç öğrencilere yardım olmalıdır.</p> <p>C.2. Benim bu konuda okul aile birliklerinin daha etkin olabilmesi için aklımdaki model şu geliyor okul aile birlikleri her sınıfın aile birlikleri önce kurulması lazım daha <u>çekirdek aile birliklerinin</u> oluşturulması lazım her sınıftan veliler kendi aralarında üçer beşer tane <u>temsilci</u> seçip o temsilcileri genel kurulda yönetici olarak aday göstermeleri yani çekirdekten başlayan <u>çoğulcu bir demokrasi</u> hareketi ile aile birliğinin seçilmiş olması bence aile birliğini daha etkin hale getirecektir çünkü aile birliği seçimleri yapılıyor bir çok sınıfın içinde bu veliler yoktur bazı sınıfların hiç aile birliği başkanını tanımıyor ya da yöneticilerini tanımıyor. bunun çözüm yolunda bence bunun bu şekilde çekirdekten sınıf bazında, <u>şube bazında temsilci</u> velilerin hakkıyla seçilebildiği takdirde etkinliğini kazanacağı düşünceşindeyim.</p> <p>C3. Okul aile birliği modelim, okul aile birliğine <u>profesyonel bir çalışan</u> alınabilir, tek bir kişi yeterlidir. Nasıl okul memuru varsa bir de <u>okul aile birliği memuru</u> olsun. Profesyonel çalışsın sürekli çalışınca etkinlik planlayacak,</p>	<p>Maddi kaygı, maddi olarak güçlü, öğrencilere yardım</p> <p>Çekirdek aile birliği, çoğulcu bir demokrasi, şube bazında temsilci.</p>	<p>Finans</p> <p>İhtiyacının Karşılanması, Profesyonel OAB, OAB Kurul Yapısı</p>	<p>OAB Finans</p> <p>Sağlama</p> <p>Çabaları</p> <p>OAB</p> <p>Finansman Sorunları</p>

<p>sürekli bir şeyler üretmek zorunda kalacak, parasının karşılığını verebilmek açısından sorumluluk alacak. Dolayısıyla velilerle daha çok zaman geçirecek veliler onu daha iyi tanıyacak. Çünkü bir iki gün değil <u>her gün okulda olacak</u>. Okul aile birliği seçimlerimiz her yıl oluyor her yıl okul aile birliği başkanımız değişebilir bu <u>istikrarı bozar</u>. Bu tip bir memur olduğunda, okul aile birliğinde on-on beş yıl çalışacak ve veliler daha iyi tanıyacaktır. Müdürle ve okul idaresiyle birlikte yapılacaklara karar verip, bir yönetim kurulu olur yapılacaklara onlar karar verir. Ama memur o işin yazışma ve <u>organizasyonunu</u> idare eder. Bu şekilde hesaptan anlayan bir kişi mutlaka olmalı. Bilgisayardan anlayan, iletişim yönü kuvvetli bir kişi sürekli bu işi takip etmeli.</p>	<p>Profesyonel, okul aile birliği memuru, istikrar, organizasyon, her gün okulda olacak,</p>		
--	--	--	--

Ek-4: İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.3380123
Konu: Yusuf ÖZDEMİR

24.03.2016

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

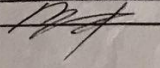
İlgi: a) 14.03.2016 tarih ve 59 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 23.03.2016 tarih ve 3346680 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Yusuf ÖZDEMİR'in "*Okul-Aile İşbirliğine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, *uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması*, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Mustafa YİĞİT
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Elektronik İmzalı Asıl Sistemde Kayıtlı	
Adı Soyadı:	BÖLÜM ŞEFİ
Unvanı:	BÖLÜM ŞEFİ
Tarih:	21.03.2016
İmza:	

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239